

UMUDUN KADINLARI DERGİ KÜNYESİ

Sayfanın sol üst köşesinde üst bilgi olarak derginin logosu yer alıyor. İki bulut arasından doğan güneş görüntüsü. Bulutlar mavi, güneş sarı. Görüntünün üstünde yarım ay şeklinde dizilmiş Umudun kadınları yazısı. Altında düz biçimde dizilmiş “Yazılı, sesli aylık dergi” yazısı. Yazılar mor.

Umudun Kadınları Yazılı ve Sesli Aylık Dergi

Yıl 5, Sayı 54, Temmuz 2026

Yayın Kurulu Üyeleri: Emine KAMÇI, Emine ORTAKAYA, Selvet BAYRAKTAR TOKAT, Şule SEPİN İÇLİ, Zeynep KESKİN BAĞLAN.

Seslendirenler: Ceren Serap AKIN, Cemile ÖZEKER, Ceren ASLAN, Ecem ZAFER, Elif ESEROĞLU, Ezgi KOÇYİĞİT, Filiz ARICIOĞLU, Gerçek ÖZKÖK YAĞCI, Hülya İNSEL, Müge TÜZÜN GERÇEK, Münevver ERTÜRK, Nursel DEMİR, Zeynep KESKİN BAĞLAN.

Montaj: Ali CENGİZ, Yılmaz ARSLAN.

Düzeltenler: Samet BAYRAKTAR, Zeynep KESKİN BAĞLAN.

İletişim:

Web sitesi: www.umudunkadinlari.com

E-posta: umudunkadinlari@gmail.com

Youtube Kanalı: Umudun Kadınları

<https://www.youtube.com/channel/UCemhgfNg5mivFwRrJPO9FZQ>

Instagram: [umudunkadinlari](https://www.instagram.com/umudunkadinlari)

<https://www.instagram.com/umudunkadinlari?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

Facebook hesabı: Umudun Kadınları

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100077440465949>

Facebook sayfası: Umudun Kadınları Dergi

https://www.facebook.com/Umudun-Kad%C4%B1nlar%C4%B1-Dergi-107662891830597/?ref=page_internal

WhatsApp: Şule Sepin İçli: 0532 360 48 31

UMUDUN KADINLARINDA BU AY

HAZIRLAYAN: Şule SEPİN İÇLİ

sulesepin06@gmail.com

Havalar sıcak ama gündem de sıcak. İyi haberleri duyunca abartılı bir şekilde mutlu oluyoruz. Dergimizi çıkarabilmek, iyi haberler arasında olsun. Gelelim bu sayımızın içeriğine.

Birçok belediye başkanı, halkın oyunu hiçe sayarak parti değiştirdi. Cemile özeker, ‘Kadın Başkan’ yazısında, yükselen itirazlarını kadın açısından da değerlendiriyor.

Engelli duyarlılığı olan değerli bir gazetecimiz Ayşegül Domaniç Yelçe’yi yitirdik. Selvet Bayraktar Tokat, Ülkemizde hak ihlallerine karşı yükselen kadın sesini, trans öğretmenin başına gelenleri, İran’da idam edilen kadınların durumunu, ‘Kadının Güncesi’ köşemize taşıyarak depremde sakat kalan bir kadının başarısını da haber yapmayı unutmamış.

Çok kolay sarfettiğimiz, kimi zaman küfür kimi zaman da hakaret etme şeklinde kullandığımız ‘Piç’ sözcüğünü duymayan yoktur. Ergür Altan, ‘Piç’ yazısında, insanlara hakaret etmeden, onları anlamının yollarını gösteriyor.

Kadın mücadelesinde önemli bir yeri olan Şenal Saruhan’ın adını duymayanlar, Şule Sepin İçli’nin yaptığı ‘Arı Kovanı’ köşemizdeki söyleşide duyacaklar. ‘Kraliçe Arılardan Biri’ söyleşisinin 1. Bölümü sizlerle.

Yaşamınızda en çok değer verdiğiniz, güvendiğiniz bir yoldaşınızın kaybının yaraları hiç kapanmaz, acılar hiç dinmez. Tekrar tekrar anımsatır kendini, önemli günlerde, evden taşınmalarda... Selvet Bayraktar Tokat, yitirdiği hayat arkadaşıyla ilgili bu duyguları yaşıyor ve evinden ayrılırken depreşen anılarını duygularını geçirerek yazıya döküyor, ‘Bir Devir Kapanırken’ yazısında.

Kadın mücadelesine önemli katkı sunmuş Nevin İl’i, mücadelesine tanıklık eden Nazik Işık, ‘Tarihin Kadın Yüzleri’ köşemizde, ‘Nevin İl’in Ardından’ yazısında, bakın nasıl anlatıyor onu?

Defne, bir yaprağın adı olduğu gibi kişi adları olarak en çok konanlardan biri. Peki öyküsünü biliyor muyuz? Ayşe Gülçin İlhan, ‘Daphe Kokusu’ yazısında bu öyküyü anlatıyor, hem de kadın olgusu üzerinden.

Kibir deyip de geçmemek lazım. Nursel Demir, ‘Dengede Kalmak’ köşemizde, kendimize ders çıkaracak şekilde, kibrin farklı yönlerine değiniyor, ‘Kibir’ yazısında.

Hülya İnsel, ‘Ah Annem’ yazısında, annesinin yaşadığı olayları hissederek kadın ve anne rollerinin çelişkilerini anlatıyor.

Kim aynı anda birçok işi yapabiliyor? Erkekler mi yoksa kadınlar mı? Depresyona hangi ilaç bir çözüm? Beyin sağlığımız için en faydalı beslenme hangisi? Bu soruların yanıtlarını merak ediyor musunuz? Selvet Bayraktar Tokat, hazırladığı ‘Bilim Dünyasında Bu Ay’ köşemizde, bu soruları irdeliyor.

Bizim için çok önemli bir kaybımızdan sonra rüyalar anılarımızı hatırlatmakta yardımcı olur. Emine Kamçı, ‘Babam İyileşti Mi?’ yazısında, her zamanki gibi bizi babasıyla ilgili anılarına götürüyor.

Duygu Asena ödülünü kim aldı? ‘Ben Hala Buradayım’ kitabını okumak ister misiniz? Demet Evgar Deniz Göktaş için neler söyledi? Piraye koleksiyonunda neler var? Selvet Bayraktar Tokat’ın hazırladığı ‘Sanatın Kadın Sesleri’ köşemiz sizleri bekliyor.

Sonradan kör olanların deneyimleri bizlere yararlanabileceğimiz çok önemli ip uçları veriyor. Nur Banu Helvacıoğlu, öğretici deneyimlerini bizlerle paylaşmayı sürdürüyor, ‘Görme Engelli Kadınların Bağımsızlık Yolculuğu’ yazısında.

Rahime Söylemez, ‘Bugün Ne Yiyelim’ köşemizde, bizler için ‘Fırında Köfte Ve Patates’ yemeğini hazırlamış.

Ah Şu eskiler! Her ne kadar, “Onlar eskide kaldı” desek de vazgeçemiyoruz eskilerimizden. Ebru Bozcuk, ‘Tanışmış Mıydık?’ yazısında, örnekler vererek anlatıyor.

Selma Erdel soruyor: ‘Aşkım - Kanka Dilimize Ne Oluyor?’ Çocuklarımıza sevgi gösterdiğimizde ya da kızdığımızda ‘Aşkım’ hitabının sakıncalarını anlatıyor bir-bir.

Nihal İşcel, yine çok etkileyici bir çeviriyle bizlerle, ‘Örnek Bir Toprak Mücadelesi’ yazısıyla.

Haber olan haksız tutuklamalar, bizlerde derin izler bırakıyor. Şule Sepin İçli, ‘Selvi Boylum Al Yazmalıım’ köşemizde, çok etkilendiğı bir tutuklama olayını, ‘Cezaevinde Kep Töreni’ öykü denemesine taşıyor.

Cemile Özeker, ‘Yüreğimizden Taşanlar köşemizde’ Madımak olayını anlatan ‘Madımak'a Düşen Ateş’ şiiriyle bizlerle.’ Üzerinden tam 33 yıl geçti, 33 canımızı Madımak’ta kaybettik. Biz de Madımak yangınına asla unutmayacağız. Bir sonraki sayımızda birlikte olmak dileğıyle, dergimizle kalın.

19 Temmuz 2026

KADIN BAŞKAN

YAZAN: Cemile ÖZEKER

ozekerc@hotmail.com, cemileozeker2@gmail.com

Kadın Olmak Başka, Temsil Sorumluluğı Başka...

Yıllardır kadınların siyasette daha fazla yer almasını savunuyoruz.

Çünkü biliyoruz ki kadınlar karar mekanizmalarında ne kadar güçlü olursa, demokrasi de o kadar güçlenir.

Kadın belediye başkanları seçildiğinde gururlanıyoruz.

"Demek ki artık cam tavanlar kırılıyor." diyoruz.

"Kadın isterse başarır." diyoruz.

Ama tam da burada kendimize Şu soruyu sormamız gerekiyor.

Kadın olmak, halkın verdiğı emanete karşı sorumluluğı değıştirir mi?

Elbette hayır.

Çünkü seçilen kişi, ister kadın ister erkek olsun, önce halkın temsilcisidir.

Bugün son dönemde bazı kadın belediye başkanlarının, kendilerini seçen seçmene danışmadan siyasi parti değiştirmeleri kamuoyunda tartışılıyor.

Bu tartışmanın merkezine kadın kimliğini koymak doğru değildir.

Asıl konuşmamız gereken, seçmenin iradesidir.

Çünkü bir belediye başkanı yalnızca kendi adına aday olmaz.

Bir siyasi partinin ilkeleriyle, kadrolarıyla, seçim bildirgesiyle ve seçmene verdiği sözlerle yola çıkar.

Vatandaş da oyunu buna göre kullanır.

Sandığa giderken sadece bir kişiyi değil, onun temsil ettiği anlayışı da seçer.

Peki seçimden sonra...

Bu temsil ilişkisi tek taraflı olarak değiştirilebilir mi?

İşte asıl soru budur.

Kadınların siyasette daha fazla yer almasını isterken, onlardan beklediğimiz en önemli özelliklerden biri de güven duygusunu güçlendirmeleridir.

Çünkü kadınların siyasete kattığı değeri; dürüstlük, şeffaflık, hesap verebilirlik ve toplumsal vicdan üzerinden anlatıyoruz.

O hâlde aynı ilkeler, kadın siyasetçiler için de geçerli olmalıdır.

Hiç kimse, kadın olduğu için eleştiriden muaf değildir.

Ama hiç kimse de kadın olduğu için daha ağır eleştirilmemelidir.

Ölçümüz tek olmalıdır:

Halkın iradesine duyulan saygı.

Belki de artık şu soruyu daha yüksek sesle sormalıyız:

Bir belediye başkanı, hangi gerekçeyle olursa olsun, kendisini seçen halktan yeni bir onay almadan siyasi kimliğini değiştirdiğinde, temsil ettiği irade aynı irade olarak kalır mı?

Bu soru ne bir partinin ne de bir kişinin sorusudur.

Bu, demokrasinin sorusudur.

Çünkü sandık sadece oyların sayıldığı yer değildir.

Sandık, güvenin kurulduğu yerdir.

Ve güven...

Bir kez zedelendiğinde, onu yeniden inşa etmek seçim kazanmaktan daha zordur.

Kadınların siyasette daha güçlü olmasını savunmaya devam edeceğim.

Ama aynı kararlılıkla şunu da söyleyeceğim:

Kadın olmak, halkın emanetini taşımanın sorumluluğunu azaltmaz; tam tersine daha da görünür kılar.

Çünkü kadınların siyasette bıraktığı en güçlü iz, sadece kazandıkları seçimler değil; temsil ettikleri değerlere gösterdikleri sadakat olacaktır.

"Kadınların siyasette çoğalmasını istiyoruz. Ancak sayının artması kadar, siyasete güveni artırmaları da önemlidir. Seçmenin iradesi; kadın ya da erkek ayrımı olmaksızın, her seçilmiş emanet edilmiş kutsal bir sorumluluktur. O emanetin gerçek sahibi ise her zaman halktır."

KADININ GÜNCEşİ TEMMUZ 2026

HAZIRLAYAN: Selvet BAYRAKTAR TOKAT

selvetbayraktarr@hotmail.com

Merhabalar değerli dostlar. Biz bu sayımızda yine bildiğiniz gibi geldik. Bolca kadınlara yönelik hak ihlallerini içeren haberlerle sizlerleyiz.

Önce Başlıklar:

- Ayşegül Domaniç Yelçe Yaşamını Kaybetti
- Depremde Ailesini Ve Kolunu Kaybeden Meryem Hanne Erbil Türkiye Şampiyonu Oldu!
- İlk 6 Ayda 150 Kadın Cinayeti, 151 Şüpheli Ölüm: 'Kutsal Aile Söylemleriyle Gerçekleri Örtemezsiniz
- Trans Öğretmen, Hedef Gösterilmesinin Ardından İşini Kaybetti
- Baroların Kadın Hakları Merkezleri Çalıştayı Sonuç Bildirgesi Yayınlandı
- İran’da Yılın İlk Yarısında En Az 9 Kadın İdam Edildi

Ayşegül Domaniç Yelçe Yaşamını Kaybetti

Hürriyet Gazetesi yazarı Ayşegül Domaniç Yelçe, Fasiyo Skapulo Humeral Musküler Distrofi (FSHD) hastalığı nedeniyle bir süredir tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetti. Yelçe’nin vefatı, ailesi ve sevenleri arasında derin üzüntü yarattı. 1952 yılında İstanbul’da doğan Ayşegül Domaniç Yelçe, orta öğrenimini Üsküdar Amerikan Kız Lisesi’nde, yüksek öğrenimini ise Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nde tamamladı. 1972-1987 yılları arasında Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş. ve bağlı kurumlarında çalıştı. 1987-1995 döneminde Doğan Holding bünyesinde görev aldı. Emeklilik sonrası çevirmenlik yapan Yelçe, 2010 yılında gazetemen adlı internet sitesinde köşe yazılarına başladı. 2011 Nisan ayından itibaren Hürriyet.com.tr’de yazılarını sürdürmekteydi. Gazeteci yazar Özer Yelçe’nin eşiydi. Ayşegül Domaniç Yelçe, 20 yaşından itibaren tedavisi bulunmayan bir kas hastalığı olan FSHD ile mücadele ediyordu. Hastalık nedeniyle ilerleyen dönemlerde yürüme ve günlük aktivitelerini bağımsız gerçekleştirme yetisini kaybeden Yelçe, bu zorlu sürece rağmen mücadelecisi ruhunu hiç kaybetmedi. Kendisiyle yapılan söyleşilerde, hastalığın kişiliğine olumlu katkılar sağladığını ifade eden Yelçe, “Sağlıklı ama bundan farklı bir kişiliği olan Ayşegül olmak istemezdim” demişti.

Depremde Ailesini Ve Kolunu Kaybeden Meryem Hanne Erbil Türkiye Şampiyonu Oldu!

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023’teki depremlerde Adıyaman’da Meryem Hanne Erbil ve ailesinin yaşadığı ev de yıkıldı. Enkazda anne ve babasıyla kardeşini yitiren Erbil, 3 gün sonra kurtarıldı. Sağ kolunu kaybeden depremzede sporcu Meryem Hanne Erbil, Diyarbakır’da geçen hafta düzenlenen ve 69 sporcunun katıldığı Para Atlet Türkiye Şampiyonası’nda gülle ve cirit atma ile 100 metre branşlarında Türkiye şampiyonu oldu. Spor hayatına 11 yıl önce eskrimle başladığını belirten Meryem Hanne Erbil, “11 ili etkileyen 6 Şubat felaketini yaşadım. O gün ailemi kaybettim. Annemi, babamı ve küçük kardeşimi. Bir de sağ kolumu kaybettim. Hem psikolojik hem

de fiziksel olarak çok kötü olaylar yaşadım. Daha sonrasında spor hayatıma tekrar eskrimle başladım. Öncesinde devam ettiğim bu branşa geri döndüm. Eskrim hocalarım farklı sporları da deneyebileceğimi söyledi. Atletizme yöneldim ve bu branşta yeteneğimin olduğunu fark ettim. Cirit ve gülle atmada denemeler yaptım. Henüz çok yeniyim ama severek yapıyorum ve başarabileceğime inanıyorum. İki hafta önce Diyarbakır'da düzenlenen Türkiye Şampiyonası'na katıldım. Paralimpik branşlarda cirit atma, gülle atma ve 100 metrede Türkiye birincisi oldum. Üç madalya kazandım" dedi. Antrenmanlarına devam ettiğini belirten Erbil, "İlk hedefim ocak ayında yapılacak olimpiik deneme yarışmaları. Ardından şubat ayında Dubai'deki turnuvaya katılmak istiyorum. Daha sonrasında 2027'de Kazakistan ve Özbekistan'da yapılacak Dünya Şampiyonası'na katılmayı hedefliyorum. Tabii ki tüm sporcuların en büyük hayali olan 2028 Olimpiyatları'na katılmak için de çalışıyorum" diye konuştu.

Adıyaman Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencisi olduğunu belirten Meryem Hanne Erbil, "Bir yandan üniversite hayatım, bir yandan spor hayatım, elbette zorlu oluyor. Ancak ikisini bir arada dengeli bir şekilde yürütmeye çalışıyorum. Hem eğitime hem spora zaman ayırıyor, hiçbirini geride bırakmadan çalışıyorum" ifadelerini kullandı.

İlk 6 Ayda 150 Kadın Cinayeti, 151 Şüpheli Ölüm: 'Kutsal Aile Söylemleriyle Gerçekleri Örtemezsiniz

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2026'nın ilk altı ayına ilişkin kadın cinayeti ve şüpheli kadın ölümü verilerini açıkladı.

Basın toplantısına yakınlarını kaybeden aileler, kadın örgütleri ve siyasi parti temsilcileri katıldı. Platformun açıkladığı verilere göre ilk 6 ayda 150 kadın öldürüldü, 151 kadın ise şüpheli ölü bulundu. Geçen yıl ilk 6 ayda 136 kadının öldürüldüğü de veriler arasında yer aldı. 2026 yılının ilk altı ayında öldürülen 150 kadının 64'ü eşleri tarafından öldürüldü. 17 kadın birlikte olduğu erkek, 10 kadın eskiden evli olduğu erkek, 4 kadın ise eskiden birlikte olduğu erkek tarafından hayattan koparıldı. 10 kadın akrabası, 9 kadın babası, 6 kadın oğlu ve 2 kadın ise kardeşi tarafından öldürüldü. 9 kadın tanıdığı biri tarafından öldürülürken, 17 kadının faillerle yakınlığı tespit edilemedi. Öldürülen kadınların yüzde 92'si evde öldürüldü ve yüzde 52'si ateşli silahlarla katledildi. Ayrıca, öldürülen kadınların yüzde 5'inin koruma kararı varken katledildiği ortaya çıktı. Konuşma yapan Platformun Genel Temsilcisi Gülsüm Kav, şüpheli kadın ölümlerinde delillerin ilk saatlerde toplanmasının hayati önem taşıdığına dikkat çekti. Kav, birçok dosyada gerekli incelemeler yapılmadan soruşturmaların kapatılmaya çalışıldığını belirtti.

İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının ardından kadınların yeterince korunmadığını ve 6284 sayılı Kanun'un etkin uygulanmadığını söyleyen Kav, devletin görevinin yalnızca failleri cezalandırmak değil, kadınları şiddete uğramadan önce korumak olduğunu ifade etti. Şüpheli kadın ölümlerindeki artışın da bu tablonun bir parçası olduğunu dile getirdi. Verilerin benzer olduğuna dikkat çeken platformun Genel Sekreteri Fidan Ataselim, "Kutsal aile söylemleriyle gerçekleri örtemezsiniz. Gerçek burada, bu tabloda, delillerde, yıllardır raporlayıp analiz ettiğimiz gerçeğin ta kendisi. Bu yüzden bir kez daha aynı gerçekleri tekrar etmek durumunda kalıyoruz. Güneş balçıkla sıvanmaz. Ne kadar kutsal aile deseniz de kadınlar evlerinde en yakınlarındaki erkekler tarafından ve ateşli silahlarla öldürülmeye devam ediyor" ifadelerini kullandı. Temsilcilerin konuşmalarının ardından yakınlarını kaybeden aileler söz aldı.

Şüpheli şekilde yaşamını yitiren 25 yaşındaki Havin Aşkan'ın ağabeyi Bedirhan Aşkan, Büyükçekmece'de denizde elleri ve ayakları bağlanmış, halıya sarılı halde cansız bedeni bulunan Sedef Güler'in annesi Gülizar Sezer, Siirt'te 2 yıldır kayıp olan 4 çocuk annesi Mekiye Akyel'in ablası Halime Pilgir, Sefaköy'de çalıştığı binanın 3. katından atlayarak intihar ettiği iddia edilen Aysun Yıldırım'ın annesi Hüsniye Yıldırım, şüpheli şekilde ölü bulunan Eda Küçükbaltaçlı'ın annesi Nurhayat Küçükbaltaçlı, Bornova'da havlupana asılı halde ölü bulunan Duygu Bölükbaş'ın annesi Nuriye Bölükbaş, Kastamonu'da evinde ölü bulunan üç çocuk annesi Elif Özkan'ın ağabeyi Orhan Karadağ ve Ankara'da şüpheli bir şekilde hayatını kaybeden Ceren Ünal'ın annesi Yurdağül Doğan birer konuşma yaptı.

Delillerin toplanmadığını, kamera kayıtlarına ve dosya içeriklerine erişemediklerini, bazı şüphelilerin serbest bırakıldığını belirten aileler, "Dosyalar kapatılmasın, etkin soruşturma yürütülsün, katiller korumasın ve en ağır cezayı alsın. Çocuklarımız için adalet istiyoruz, başka evlatlar katledilmesin" çağrısında bulundu.

Aileler, adalet sağlanıncaya kadar mücadeleyi sürdüreceklerini vurguladı.

Trans Öğretmen, Hedef Gösterilmesinin Ardından İşini Kaybetti

İstanbul Sarıyer'de faaliyet gösteren Özel Açık Ortaokulu'nda İngilizce öğretmeni olarak görev yapan [trans](#) öğretmen Lila'nın iş sözleşmesi, yandaş medyanın hedef göstermesinin ardından yenilenmedi.

Okul yönetiminin velilere yönelik düzenlediği "Cinsel Kimlik Gelişimi" semineri ve öğrencilerle paylaşılan uyum sürecinin hedef gösterilmesinin ardından işten çıkarılan Lila, yaşananları [bianet](#)'ten Tuğçe Yılmaz'a [anlattı](#).

Okul psikiyatristinin yürüttüğü cinsel kimlik gelişimine ilişkin bir veli seminerine, velilerin tepkilerini görebilmek için anonim olarak katıldığını söyleyen, Lila, "oğunluğu çok destekleyiciydi. 'Bu hiçbir şeyi değiştirmiyor, ğretmenimiz aynı ğretmen' diyenler oldu. Yalnızca bir veli, çocuğunun eve bazı sorularla döndüğünü, örneğin peruk takıp takmayacağım gibi konularda kafasının karıştığını söyledi ve okulun yöntemiyle ilgili bazı çekincelerini dile getirdi. Bunun dışında genel yaklaşım olumluydu. Psikiyatrist de velilere çocuklarının sorularına kısa ve dürüst yanıtlar verebileceklerini, bilmedikleri konularda 'Bilmiyorum' diyebileceklerini anlattı. Salı, arşamba ve perşembe günleri derslere girmeye devam ettim. Okulda ğrencilerin yeni ismime alişmaya çalıştığı, sorular sorduğu, gelip sarıldığı doğal bir uyum süreci yaşandı" dedi. Ardından dersin ortasında iki rehber öğretmenin sınıfa gelerek hakkında çıkan haberleri sorduklarını söyleyen Lila, "Haberı bana okulda gösterdiler. Kişisel bilgilerimin, eski ve yeni ismimin, fotoğraflarımın yer aldığı korkunç bir haberdı. Fotoğrafım da sınıf grubunda bulunan bir kareydi. Bir ğrencinin yer aldığı fotoğraf kesilerek servis edilmişti. Bunu okul içinden biri dışında yapabilecek birinin olduğunu düşünmüyorum. çok oldum. Ağladım. Eşyalarımı topladım ve öğrencilerime veda bile edemedem okuldan ayrıldım. Benim için çok ağır bir andı" ifadelerini kullandı.

Zoe Lila, haberlerin ardından birçok velinin destek mesajları gönderdiğini ve bazılarının dayanışma için imza topladığını öğrendiğini sileyerek, "Bütün o nefret kampanyasına rağmen velilerin yanımda olduğunu düşünüyordum" dedi. Ardından okul yönetimiyle yaptığı görüşmeyi şöyle anlattı: "Görüşmeye okul müdürü ve genel müdür katıldı. Bana o hafta boyunca okul yetkililerinin, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, alışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Mill Eğitim Bakanlığı ([MEB](#)) yetkilileriyle görüştüğünü söylediler. Görüşmelerin içeriğini bilmiyorum. Ancak ellerinden geleni yaptıklarını, buna rağmen gelecek yıl sözleşmemi yenilemeyeceklerini ifade ettiler. Bu benim için çok yıkıcıydı. Bir gün sonra ameliyat olacaktım ve kendimi bir anda tamamen yalnız bırakılmış hissettim." Hakkımda bakanlık soruşturma başlattı. Bunun dışında 'CMER soruşturması' denilen süreç kapsamında, ameliyatımdan iki-üç gün önce okuldaki öğretmenler ifadeye çağırıldı. Benim sınıfta ne söylediğim, yürütülen rehberlik etkinliğinin içeriği gibi konular üzerinden okul hakkında bir inceleme yürütüldüğünü biliyorum."

Baroların Kadın Hakları Merkezleri alıştayı Sonuç Bildirgesi Yayınlandı

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi (İstanbul Barosu KHM) tarafından düzenlenen, Türkiye'nin dört bir yanından gelen baroların Kadın Hakları Merkezleri, #EşİK gönüllüsü avukatlar, kadın örgütleri ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilen "12. Yargı Paketi ile Aile Hukukunda Yapılması Planlanan Değişikliklerin Kadın Haklarına Etkileri alıştayının Sonuç

Bildirgesi yayımlandı. Çalıştayda, aile hukukunda kadınların kazanılmış haklarını geriletecek düzenlemelere ilişkin ortak değerlendirmeler yapıldı ve şu talepler öne çıktı: Temel hakları ve Medeni Kanun'daki kadın kazanımlarını hedef alan torba yasa ve yargı paketi yöntemlerinden vazgeçilmelidir. Demokratik cumhuriyetin ve eşit yurttaşlığın güvencesi olan laik hukuk düzeni tavizsiz biçimde korunmalıdır. Kadın ile erkek arasındaki sosyoekonomik güç eşitsizliği ve erkek şiddeti gerçeği karşısında, kadınların hak kaybına yol açacak aile hukuku arabuluculuğu sistemi kesin olarak reddedilmelidir. Kusur, tazminat ve sosyoekonomik durum araştırması yapılmaksızın hayata geçirilecek bir “hızlı boşanma” modeli; kadınları aile konutu şerhinden ve tedbir nafakasından fiilen mahrum bırakacaktır. Yargıdaki gecikmelerin çözümü kadın haklarını geriletmek değil, aile mahkemelerini güçlendirmek ve liyakatli personel istihdam etmektir. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun ile güvence altına alınan ekonomik şiddet tanımının daraltılması kabul edilemez. Ekonomik şiddetin görünmez kılınması, kadınların malvarlığı ve ekonomik bağımsızlığı üzerindeki haklarını zayıflatacak, kadın yoksulluğunu derinleştirecek ve şiddet ortamından uzaklaşmalarını daha da güçleştirecektir. Nafaka hakkı tartışmaya açılmamalı; en düşük nafaka standardı belirlenmeli, nafakanın tahsil yükü kadının üzerinden alınmalı ve devlet tarafından güvence altında tutulmalıdır. 6284 sayılı Kanun eksiksiz uygulanmalı; yeterli bütçe ayrılmalı, uzman personel istihdam edilmeli ve barolar ile bağımsız kadın örgütleriyle iş birliği güçlendirilmelidir. #İstanbulSözleşmesi yeniden yürürlüğe konulmalı; devlet, kadınları şiddetten koruma yükümlülüğünü uluslararası insan hakları standartlarına uygun biçimde yerine getirmelidir.

İran'da Yılın İlk Yarısında En Az 9 Kadın İdam Edildi

İnsan hakları savunucuları ve kuruluşları, İran'da 2026 yılının ilk yarısında kadınlara yönelik artan hak ihlallerini, yargı baskısını ve katliamları içeren kapsamlı bir hak ihlalleri raporu yayımladı.

Raporda, uygulanan politikaların kadınların kamusal alandaki varlığını ve hak arayışlarını engellemeye yönelik sistematik birer baskı aracı olduğu vurgulandı. Yayımlanan rapora göre, adil yargılanma süreçlerinin işletilmediği Doğu Azerbaycan, İsfahan, Kazvin, Zencan ve Erdebil'deki cezaevlerinde yılın ilk 6 ayında en az 9 kadın idam edildi.

Yargı baskısının hedefinde olan kadın aktivistlerin bilançosu ise şöyle aktarıldı:

- Meryem Hedavend, Erguvan Fellahi ve Mehnaz Çeharduli dahil olmak üzere 4 kadın aktivist hakkında idam kararı verildi. Bu kadınlardan üçünün ocak ayındaki protestolarda gözaltına alındığı ve Tahran Devrim Mahkemesi tarafından cezalandırıldığı belirtildi.

• 44 kadın aktiviste siyasi faaliyetleri ve hak savunuculukları nedeniyle toplam 211 yıl 5 ay hapis cezası verildi.

• 3 kadın hakkında toplam 179 kırbaç cezası, 4 kadın hakkında ise 14 yıl ertelenmiş hapis cezası kararı çıktı. İran, İsrail ve ABD arasında yaşanan askeri gerilimler ile internet kısıtlamalarına rağmen, yılın ilk yarısında 5 binden fazla kadının gözüaltına alındığı kaydedildi. Yoğun güvenlik ablukası nedeniyle bu kadınlardan yalnızca 368'inin kimliği doğrulanabildi. Raporda, İran genelinde yılın ilk altı ayında en az 45 kadının katledildiği belgelendi. Kadın katliamlarının faillerinin büyük bölümünün eş, eski eş, baba, kardeş gibi en yakınlarındaki erkekler olduğu belirtilerek şiddetin yapısal boyutuna dikkat çekildi. Hak savunucuları, raporda yer alan verilerin buz dağının yalnızca görünen kısmı olduğunu belirterek, kadınlara yönelik gözaltı, ağır cezalar ve sistematik şiddetin organize bir politikanın ürünü olduğunu vurguladı. İnsan hakları örgütleri, uluslararası mekanizmaları İran'da derinleşen bu kadın kırımını ve hak ihlallerine karşı acilen somut ve etkin adımlar atmaya çağırdı.

Gelecek sayımızda yine dopdolu bir köşeyle buluşa bilmek umuduyla, sevgiyle kalın.

15.07.2026

PİÇ

YAZAN: Ergür ALTAN

erguraltan@gmail.com

Akramım çocuklar, ayakkabılarını anne babalarına bağlatırken daha, ben protez ayağımı kendim takıp kendim çıkartıyorum ve ayakkabımı protezime kendim giydirirken, bana acıyarak bakanların, “kadersiz bu çocuk”, “babası bile belli değilmiş”, “elimizden bir şey gelmiyor ki” diye konuşmalarını umursamıyorum!

Umursamamayı öğrendim ben; bana “piç” diyen arkadaşlarımı umursamıyorum mesela. “Senin yazın böyle yazılmış, Allah yardımcın olsun “diyen komşuları umursamıyorum. “Sen de bizim çocuğumuz sayılırsın, inşallah büyüdüğünde devlet sana iş bulur” diyen akrabalarımı umursamıyorum. “Benim babam kim?” diye sorduğumda, “ben de babasız büyüdüm, sana baktığıma şükret” diyen annemi de umursamıyorum. Benim gibi babası belli olmayan çocuklar var; o çocukları umursuyorum ama! Umarım bir gün bir araya geliriz ve birbirimize kardeş oluruz, dost oluruz, aile oluruz...

Ben tek başıma birçok şeyi becerebiliyorum. Göz damlamı kendim damlatabiliyorum, çay demleyebiliyorum ve omlet hazırlayabiliyorum. Bulaşıkları sofrada bırakmıyorum kesinlikle ve derslerime kendim çalışabiliyorum. Annemle tek ortak noktamız ise, ikimizin de ütüden nefret ediyor oluşu! Annem iyi bir insan. Hasta olduğunda bir gün, ona süt pişirmiştım. Gözleri dolmuştu, “keşke seni doğurmasaydım, kendi çektiğim az geldi, sana da çektiriyorum” derken. O zaman anladım, annem aslında çok iyi bir insan...

Erken büyüdüm diye erken ölmek istemiyorum ben. Benim gibi piçlerden bir aile kurmak istiyorum. Çiçekleri seviyorum. Bir sürü çiçek yetiştirir, bir sürü fidan dikerim mesela. Bir ormanım olur belki bir gün; o orman yalnızca benim değil, sizin, tüm çocukların ‘piç olan çocuklar da dahil’, yeryüzünün ormanı olur. Ben göremesem de o orman görür, yeryüzünün aşkın yüzü olduğunu...

“Kaza mı geçirdin, yoksa doğuştan mı böylesin?” diye soruluyor sık sık. Kimse düşlerimi merak etmiyor benim. Sınav dünyasıymış bu dünya, sınanıyormuşum. Nasıl bir sınavsa artık, düşlerden soru gelmiyor... Düşlerimi anlatmak isterdim size, tuttuğum günlüğümü göstermek isterdim, okul bahçesinde, ilk kez isli bir camdan güneşe baktığımda, güneşin o solukluğunun beni nasıl kederlendirdiğini söylemek isterdim. Bunları gökyüzüyle paylaşabiliyorum, ayla, yıldızlarla, sokak köpekleriyle... Hele o sokak köpeklerinin bakışları yok mu, bakışlarımdaki kederi en iyi sokak köpekleri anlıyor. Söylemeye gerek var mı? Çoğu benim gibi piç! Biz piçler öyle güzeliz ki; keşke siz de biz gibi güzel olabilseniz ve gözlerimizin içine bakarak bir Adnan Yücel şiiri okuyabilseniz...

Arkadaşlarımı görüyorum, babalarının ellerinden tutmuş gezerlerken. Babalarıyla nasıl övündüklerine şahit oluyorum. O babalardan bazıları, ramazan ayında bana harçlık vermek istiyor, kabul etmiyorum. Biri demişti, “bırak piçlik yapmayı da al şu parayı; yoksa zenginsin de haberimiz mi yok!” İşte o gün söz verdim kendime, “artık ağlamayacağım” diye.

Bir ihtiyar adam sokuldu yanıma bir gün ben parkta otururken, “Şiir gibi çocuksun” dedi. Sevindim ben. “Şiir okuyayım mı size?” dedim. Işıl ışıl oldu gözleri. “Oku çocuk” dedi, “şiir oku...” “Göç” dedim, “şiirimin adı “Göç”...

Islık çaldım duydunuz mu
Benden yana koştunuz mu
Bir kuş gibi uçuyorum
Siz de bana uydunuz mu...

“Sen mi yazdın bunu” dedi ihtiyar adam, “evet” dedim. “Özür dilerim çocuk” dedi, “şiir gibi değilsin sen, şiirsin...” Yüzlerce kuş geçti üzerimizden o anda, göçüne dalıp gittik kuşların. “Zenginsin çocuk, bunu biliyorsun değil mi?” dedi. “Zenginim” dedim. “Kendi göçümü anlatırken yalnız değilim. Sen varsın ve kuşlar var beraber seyrettiğimiz, işte bizim zenginliğimiz...” O ihtiyar

adamda baba kokusunu hissettim. Bu da bir zenginlik, bir piçin ilk kez baba kokusu hakkında fikir sahibi olması...İhtiyar adam ayrılırken yanımdan, gülüşmeler, alaylar, yaftalamalar dört bir yanda, “böyle bir çocukla ancak böyle bir deli muhatap olur...”

Öksüz çocukları, yetim çocukları, annesi babası belli olmayan çocukları, engelli çocukları, yetiştirme yurtlarındaki çocukları... Geceleri uyumadan önce onları düşünüyorum hep; günlüğümde o çocuklara mektuplar yazıyorum, “yalnız değiliz” diyorum. Benim en çok kurduğum cümle bu, “yalnız değiliz...” Yalnız değiliz, kitaplar var, ormanlar var, deliler var ve gökyüzü.

Annem sordu bu sabah, “gitmem gerekirse ve alamazsam seni yanıma, beni bağışlar mısın?” “Git” dedim, “yurtlar var...” Hıçkırığa hıçkırığa ağladı annem, “bağışlama beni” dedi. “Git” dedim yine, “gökyüzü var...” İlk kez gökyüzünü seyrettik annemle. “Niye ağlamıyorsun?” dedi. “Söz verdim kendime” dedim, “ağlamayacağım.” “Aferin oğlum” dedi annem, “benim gibi değilsin sen, çok güçlüsün.” Bana ilk kez “oğlum” dedi annem. Anladım ki o anda, mektuplarımı günlüğüme yazmaktansa, bir yurt odasındaki arkadaşlarımla avuçlarımla içine bırakabilirim. Sonra da ranzama çıkıp hayaller kurmaya devam edebilirim. Güç, böyle bir şey sanırım. Devletten “baba” diye bahsediliyor ya hep, ben devlete değil, yalnızca gökyüzüne “baba” diye seslenebilirim...Gökyüzüne “baba” diye seslenecek gücüm var benim; ben bugün bunu öğrendim...

Umursamayınca, korkular da yersizleşiyor. Annem mutlu olsun istiyorum, arkadaşlarım, komşular, akrabalarım, herkes mutlu olsun.

Gökyüzüne protez kol takmak isterdim bana sınıksız sarılsın diye; bu da benim mutluluğum olsun...

ARI KOVANI

KRALİÇE ARILARDAN BİRİ

SÖYLEŞİYİ YAPAN: Şule SEPİN İÇLİ

sulesepin06@gmail.com

KONUK: Avukat Şenal SARUHAN

Şule: Sevgili Umudun Kadınları izleyicilerimiz, ‘Arı Kovanı’ köşemizin bu ayki konuğu, bana göre arı kovanının kraliçe arılarından biri olan Şenal Saruhan. Gerçekten kendisinin pek çok yerde çalışmaları var. Önce kısaca kendinizi tanıtmamanızı isteyelim sizden.

Şenal: Bu övgüye çok teşekkür ederim, keşke öyle olabilsem. Bütün kadınlar arı gibi çalışıyor, herkes durduğu yerde elinden geleni yapmaya çalışıyor. Hayatımızı daha ileriye doğru taşımak istiyoruz. Daha eşitlikçi, daha demokratik, daha güzel bir yaşam için bütün kadınlar emek veriyor. Eskişehir’in Sivrihisar İlçesinde dünyaya geldim. Balıkesir ve Eskişehir’li anne-babanın çocuklarıyım. Fakat büyümemiz İstanbul’da oldu birçok taşralı aile gibi. Aynı zamanda öğretmen çocuğuyum. Konya Kız Öğretmen Okulu, ardından İzmir Eğitim Enstitüsünü bitirerek kendim de

öğretmen oldum. Edebiyat öğretmeni olarak göreve başladım. Adapazarı Akyazı’da kısa bir süre çalıştıktan sonra İstanbul’a, daha rahat koşullarda olacağımı umarak ailemin yanına atandım. Önce Sağmalcılar Lisesi, ardından da Fatih Kız Lisesinde görev yaptım. Hayatım boyunca örgütlü bir öğretmen oldum. Mezun olduğum dönemlerde, Türkiye Öğretmenler Sendikası vardı. Sonra Türk Öğretmenler Birlik İş ve Dayanışma Derneği oldu. 12 Mart’ın olumsuz koşullarında sendikamız kapatıldı, arkasından derneğe dönüştü. 68 kuşağındanım. 68 kuşağının o demokrasi, bağımsızlık hevesi, eşitlik isteği, bütün bunlarla örülmüştür. Birçok demokrasi mücadelesi içerisinde çırpınan insanların pek çoğunun yolu cezaevine düşer. Ben de 12 Mart’ta tutuklandım. Olağanüstü dönem vardı, 12 Mart sıkı yönetimi ilan edilmişti. Oldukça ağır bir ceza aldım. Daha sonra bu cezamız afla ortadan kalktı. Kesintiye uğrayan öğretmenliğime yeniden döndüm. Ailemin yanına, İstanbul’a atandığım zaman Hukuk Fakültesine girmiştim. Cezaevinde staj yaptıktan sonra stajımın bana gösterdiği yolla dedim ki “Hak savunuculuğu bir görevdir. Öğretmenlik de benzerdir. Çocuklarımızı bilimle kuşatalım ki onlar bilerek yaşamın içinde var olsunlar, dik olsunlar, hak aramayı bilsinler diye. Avukatlıkla öğretmenlik böyle bir benzerlik taşıyordu. Biraz da kendi yaşam deneyimimden yola çıkarak Hukuk Fakültesini bitirdim. O sırada benim gibi cezaevi çıkışlı öğretmen olan Zeki Saruhan’la evlendim. Evlilik sürecimiz önce Fatsa sonra İnebolu’da geçti. Uzun sürgünlerden sonra avukatlık yapabilme şansım ancak Ankara’ya atandıktan sonra gerçekleşti. Bu kez de 12 Eylül geldi. 12 Mart’ın sanığı, 12 Eylül’ün de avukatı olarak göreve başlamış oldum. Geçmişimin bana gösterdiği yol, bir ceza avukatı olmam ve siyasi ceza davalarında görev almam gerektiğini düşündürdü. Sadece siyasi ceza davalarında avukatlık yaptım. Nadiren boşanma davaları gibi hukuk davalarına baktım. Esas olarak Türkiye’de siyasi yargılamalar hiç bitmediği için benim de artık 50 yıla ulaşmış olan uzun avukatlık hikayem, siyasi davalar peşinde koşmakla geçmiş oldu. 12 Mart, 12 Eylül ve sonra doksanlı yıllarda Türkiye’de çok ağır olaylar yaşandı. Adı üzerinde sıkı yönetim. Ülkemizde bir hak ihlali, bu ihlallerin bir de kadın olmakla, kadınların yaşadıkları sorunlarla yakından ilgisi var. Yasaların kadınların üzerinde sanki eşitlik varmış gibi olmasına rağmen, yaşamın içindeki ayrımcılık, beni aynı zamanda, kadın hakları ve insan hakları konusuna yönlendirdi. 40 yaşında, çok erken emekli oldum. Öğretmenken de avukatlık yapıyordum. Hala da avukatlık yapmaya devam ediyorum. İki çocuk annesiyim. Artık onlar kocaman birer yetişkin insan halindeler. Eşim Zeki de yazar, kitaplarıyla uğraşan bir arkadaşımız. Sivas katliamı davası zaman aşımına uğramış olmasına rağmen biz şu anda Anayasa Mahkemesi ve İnsan Hakları Mahkemesinde bu davayı sürdürüyoruz. Uzun yıllardır kadın hareketi, kadın örgütlenmesi içinde mücadele etmeye devam ediyorum. Cezaevinde 3 buçuk yıl kaldım, 20 yıla mahkûm olmuşum.

Şule: O zaman çocuklarınız var mıydı?

Şenal: İki kez tutuklandım. 12 Mart’ta bekardım.

Şule: Cezaevinde kadınlara dair yaşadığınız deneyimler nelerdi? Çocuklar varken bir annenin tutuklu kalması çok zor süreçler. Bunları biraz paylaşabilir misiniz bizimle?

Şenal: 1. Alınışımda evli değildim. 12 Mart koşulları, kadın olmaktan ötürü uğradığınız özel şiddet yöntemleri var. Sizin mahrem olan her şeyinizin ortaya çıkarıldığı ve işkence zinciri. Bu benim hiç hazır olmadığım, hiç beklemediğim bir şeydi. İnsana böyle bir muamele yapılacağı konusunda, hiç deneyime sahip değildim. Bu, bir ifade alma yöntemi olarak, zor kullanarak size suçu kabul ettirme yöntemiydi. 33 gün işkence gördüm. Elektrik, falaka gibi her türlü kötü uygulama. 2. Alınışımda avukattım. Tam o sırada işkencenin önlenmesi konusunda yurt dışında bir mücadele vardı. Türkiye’ye yabancı heyetler gelmişti. Eşim de alınmıştı. Öbüründe İstanbul’dan Ankara’ya, sonra Ordu’ya götürülmüştük. İkincisinde, iki çocuklu bir anneydim. Küçük oğlum 8 aylıktı, büyük oğlum

6 yaşındaydı. Alınıp götürülürken çocuklar ortada kaldı. İstanbul'dan annem geldi. Birincisinde, haksızlığa uğradığının bilincindeydim. Ama kendi bedenimle, kendimle ilgili bir sorunum vardı. İkincisinde, dışarıda size bağlı olan iki çocuk vardı. 8 aylık olan süt emiyordu. Daha çok çalışan annelerin kullandığı bir pompa vardır. Çocukları için süt birikince, sağıp toplarlar. Gözaltındayken süt verdiğim için göğüslerim şişmiş durumdaydı. “Öyle bir pompa alabilir misiniz bana?” diye rica ettim, buna izin vermediler. Korkunç bir şeydi. Maddi bir işkence yapılmadı bana. Göğüslerimin sızısı, çocuklarımın ortalıkta kalmış olması, bana ihtiyaçlarının olması, son derece zor bir durumdu ve bir işkenceydi. Gözaltı ve tutuklama sürecinde 36 gün kaldım. Birincisi 3 buçuk yıllık bir hikayedir. O 36 gün, benim için 3 buçuk yılın daha fazlası bir süreçti. Alınışlarımın ikisi de gerçekten hukuka aykırıydı. İnsan hep öyle söyler ama mesela son alınışımızda yıllar önce Fatsa'da öğretmenlik yaparken komünizm propagandası yaptığımız iddiası vardı. Şimdi öyle bir suç yok. Devrimci demokrat insanların mücadeleleriyle ortadan kalktı, TCK'nın 141-142. maddeleriydi. Bir dergideki yazım sebebiyle suçlandım. Bu kadar temelsizdi. Daha sonra onu ‘Efirli Günlüğü’ adıyla kitap olarak yayımladım. Efirli Cezaevi, Ordu'ya yakın Efirli Cezaevidir. Efirli'de kadın hikayelerine tanıklık ettim. Suçlu sözcüğünü tırnak içine alıyorum, ben siyasi suçluydum. Ama içeride olan ve adli suçlu denilen çoğu kadın aslında siyasi suçluydu. Toplumun o kadınlara sahip çıkmaması, onları şiddetten korumaması sebebiyle ve erkek egemen bir toplumu sürekli empoze ediyor ve erkeğin yanında kadının adeta bir kul ve köle gibi hizmet etmesi gerektiği inancıyla ortaya çıkmış suçlar vardı. Biri, isteği dışında cinsel şiddete uğramıştı. Ve kendisini iğfal eden adamı öldürmüştü. Birisi, dışarıda dövülen çocuklarını korumak isterken, başka bir çocuğa zarar vermiş bir kadındı. Birinin babası Almanya'ya gitmiş fakat evde eski karısı varken Almanya'dan bir kadınla dönmüş. İkinci bir kadını var etmeye çalışan babasını öldürmüş genç bir kadındı. Çok ilginç hikayeler vardı. Bunlar aslında toplumun siyasal ve sosyal alanları o kadar iç içe, o kadar birlikteydi ki onlara içeride avukatlık yaptım. Böyle ilginç bir durum oldu. Avukatları, sahipleri yok, çoğu köylerden gelmiş kadınlar. Hak arama bilinçleri yok. Kabul edip oturuyorlar. Cezalarının indirilmesi hatta cezasızlık gibi bir sonuçla karşılaşma ihtimalini dikkate alamıyorlardı. Onlara devlet bir avukat göndermiyor. Bir dolu sorun. Efirli'de yaşadıklarım, kadının her alanda ikincilliği konusunda çok daha kavraticı bir tabloydu.

Şule: Yaralarınızı da tekrar tazeletmek istemiyorum ama bir şekilde insanların bunları öğrenmesi gerekiyor. Siyasi alana, genellikle anne-baba ve toplumdan dolayı evrilirsiniz. Kadın meselesine olan duyarlılığın hikayesi neydi? Temelinde ne vardı

Şenal: İtiraf ediyorum ki ben bir kadın olarak eşit olmadığımız konusunda çok bilinçli değildim. Bunun nedenleri var. Bir öğretmen ailedeyim. Ailem, eğitimimize özen gösteriyor. Okumak istedim ve parasız yatılı okulda okudum. Çünkü bir öğretmenin 3. çocuğuydum. Okumanın olanakları kendi gücümüzdeydi. Maaşlarının ne kadar olduğunu düşünüyorsun. Öğretmen olunca maaşım oldu. Kendi ayaklarımın üzerinde durdum. Uzun süre ikincilliği yaşamamış, tatmamış bir insan olarak hissettim kendimi. Efirli sürecinden önce Ankara'ya geldik. Çağdaş Hukukçular Derneğinin kurulması konusunda çalışmalara başladık. 12 Mart, Halit Çelenk ve arkadaşlarının açmış olduğu Çağdaş Hukukçular Derneğini kapatmıştı. Daha doğrusu ÇHD Yönetimi kendisi kapatmak zorunda kalmıştı. 12 Eylül'ün sonunda ÇHD'yi yeniden kurmak istedik. Kurucular arasında, iki kadın arkadaştık, Selma Çiçekçi ve ben. Selma Çiçekçi ve birçok kadın hukukçu arkadaş, derneği kurduktan sonra ısrarla bir kadın komisyonu kurmak istediler. Açıkçası, buna ihtiyaç olduğunun çok farkında değildim. Ama beni eğiten, öğreten, bana gerçeği gösteren, herkesin benim gibi kadın olmaktan ötürü işkence dışında özel bir tutumla karşılaşmamış bir kadın olmadığını onlar bana gösterdiler. Dediler ki “Şu medeni yasaya bakalım, ne kadar çok eşitsizlik var?” Bunları önemli

kazanımlar olarak görüyorum. Şunu gördük: Cumhuriyet devrimleri kadınlara önemli kazanımlar getirmişti. Medeni Yasa, Türk Ceza Yasası, İş Yasası, bunlarda Osmanlı Mecelle dönemine göre çok önemli kazanımlar vardı kadınlar için. Ama ilerleyen yaşam, yeni ihtiyaçlar doğurmuştu. Bu yeni ihtiyaçlar, kadınları daha eşitliğe doğru götürdüğünü, kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanması konusunda yasal güvencelere ihtiyaç olduğunu, arkadaşlar bana işaret ettiler. Ben daha çok biraz daha politik meselelerle meşguldüm. İşkencenin önlenmesi, sıkı yönetimlerin kaldırılması, cezada adalet sistemi gibi konular. Ama yargıdaki adalet sistemi dışında hayatın içinde de bir adaletsizlik vardı. Böylece biz bir kadın komisyonu kurduk. Kadın komisyonumuz çok önemli işler yaptı. Kadın haklarıyla ilgili büyük bir proje hazırlığına giriştik. Türk Ceza Yasası, Medeni Yasa, İş Hukuku vb. yasalarda, kadın erkek eşitliğine aykırı olan düzenlemelerin saptanması ve bu düzenlemelerin yerine, yeni düzenlemelerin Önerilmesi konusunda bir yıllık bir eğitim yaptık. 26 şubemiz vardı. Her şubedeki kadın arkadaşlar, bu yasalarla ilgili ayrı-ayrı çalışma yaptılar. Sonra bir araya geldik. Bu çalışmaları topladık. Gruplar oluşturduk. Medeni Hukuk, Türk Ceza Hukuku, Çocuk Hakları Hukuku gibi her dalda yeniden hangi yasalar eşitsizliği ifade ediyor, hangileri, nasıl olmalı konusunda oturup avukat olmanın, hukukla meşgul olmanın getirdiği deneyimle, yasa önerileri hazırladık. Bunu üç günlük bir sempozyumla 26 şubeden gelen temsilci arkadaşlarla görüşerek yaptık, tartıştık. Sonuçta bunu bir kitap haline getirdik. Türkiye’de özellikle Medeni Yasa’nın, Türk Ceza Yasası’nın ve kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili 4320 sayılı yasanın oluşmasında Çağdaş Hukukçular Derneği Kadın Komisyonu’nun çok önemli bir görevi ve katkısı oldu. Bunu övünerek söylüyorum, mutlaka diğer kadın kuruluşlarının da katkıları oldu ama kadın hukukçular olarak kadın hakları meselesinde böyle bir öncül görevimiz oldu, yol açtık. Başka önemli bir şey daha oldu. Derneğimizi kurduğumuz tarihlerde, Türkiye’de gericiliğin tırmanmakta olduğu gibi bir saptamamız vardı. Özellikle şeriatçı akımlar tırmanmaya başlamıştı. Bu şeri akımlar, kadını tamamen sosyal yaşamdan geri bırakacak yeni önermelerde ve uygulamalarda bulunuyorlardı. Bu sebeple 1997 15 Şubat’ında, ‘Şeriat Karşı Kadın Yürüyüşü’ adıyla görkemli bir miting hazırladık. Bu mitingin öncülüğünü Çağdaş Hukukçular Derneği yaptı. Ama çok sayıda kadın örgütüyle, demokratik kitle örgütlerinin kadın birimleriyle güçlerimizi birleştirerek o gün için kocaman, 50 bin kadının katıldığı bir miting gerçekleştirdik. Pir Sultan Abdal Kültür Derneğinin Kadın Komisyonu da bizim gibi öncülük etti. Bugün hala kadın hareketi içinde olan Emel Uzman, Halime Güner, işçi sendikasının başkanı Yaşar Seyman gibi birçok isim, TÜMOB, Türk Tabipler Birliği vardı. Bu mitingle ilgili bir gün önceden valiliğin itirazları oldu. “Şeriat din demektir. Kadınlar dine karşı yürüyor.” Dediler. Herkes inançlarında özgür ama gerici bir tırmanışa karşı yürüyoruz. Engellemelerine rağmen o miting gerçekleştirildi. Çok da başarılı oldu. Sonra biz oturup düşündük. Dedik ki “Biz Çağdaş Hukukçular olarak kadın-erkek karma bir yapıyız. Ankara merkezli bir kadın örgütüne ihtiyacımız var.” Dernek kurma çalışmalarına başladık ve Cumhuriyet Kadınları Derneğini 1997 yılının yaz aylarında kurduk. Cumhuriyet Kadınları Derneği, böylece kadın haklarına özgülenmiş bir yapıyı ortaya çıkarmış oldu. Hem ulusal değerleri öne çıkaran hem kurtuluş mücadelemizdeki kadın öncülüğünü öne çıkaran, hem de kadınların eşit haklara sahip olması konusunda, özellikle yargısal planda adım atmasını sağlayacak bir yapıdır. Ben orada 17 yıl başkanlık yaptım. Biraz fazla tabi. Değişiklikler olsa iyi olurdu. Her birimiz de çok mutluyduk. Türkiye’nin değişik 78 il ve ilçelerinde örgütlendik. Deprem bölgelerinde çok önemli çalışmalar yaptık. Daha sonraki süreç içinde, 2002-2005 yeni yasal düzenlemelerine damga vuran çalışmalar yaptı. Çağdaş Hukukçular Derneği ile birlikte kadınların eylemliliklerini, birlikte çalışma, birlikte üretme alışkanlıklarını önemsedik. Bu dernek, hepimizin derneği durumundaydı.

Şule: Cumhuriyet Kadınları Derneğinin çok önemli çalışmalar yaptığını biliyorum. Son dönemlerinde, sosyete tipli kadınların olması, size karşı hizipçi tutumların sergilenmesi sonrası bu

dernek sona erdi. O süreci nasıl yorumluyorsunuz? Bu kadar çalışma heba oldu. Sizin ekibiniz dışındaki genel üye profili, kadınların tutumları çok rahatsız ediciydi.

Şenal: Çok sayıda yazılı ürünümüz, kitaplarımız oldu. Türkiye çapında ilk çalışmamız olan ‘Bahriye Üçok’ kitabı yaptık, bu çok önemliydi. ‘Deprem Ve Hukuk’ diye bir çalışmamız, ‘Kadınların Yasal Hakları’ adlı bir kitabımız oldu. Fedakarlıkla bir dernek mülkümüz oldu. Sosyetik sözcüğü, sonradan gelen bir başkan için söylenebilir belki ama yine de sosyetik demeyelim. Derneği bitiren, bir siyasi partinin bu derneğe el koyma çabasından kaynaklandı. Tam bir oyun oynandı. Aramızda çeşitli siyasi partilerden kadın arkadaşlar vardı. Bu bir ayırım değil. Çünkü kadın hakları temelinde çalışmalar yapıyorduk. Buraya hâkim olmaya, kendi politikalarının yürütmesini sağlamaya çalıştılar. Bir genel kurulumuzda, ortak bir yönetim kurulu hazırlığı içerisindeyken, birdenbire bir başka partinin bir milletvekilinin, derneğimizle hiç ilişkisi olmayan, derneğimizi bile hiç tanımayan bir hanımın başkanlığında onun gölgesi altında, farklı bir siyasi parti derneğe el koymaya çalıştı. Sebebi neydi, nelerden rahatsız oldular, bilmiyoruz. Bu durum, esas olarak Cumhuriyet Kadınları Derneğinin gücünü azalttı. Birçok şubemiz ayrıldı. O yönetimle çalışmak istemediler. Genel kurulda hukuksuzluklar oldu. Bununla ilgili davalar açtık fakat süreç uzadı. O arada benim vekilliğim gündeme geldi. Sonuç olarak arkadaşlar derneğimizden ayrılmak zorunda kaldılar. 30’u aşkın şubemiz kendini kapatmak durumunda kaldı. Biz de kapatmaları yerine, yeni bir dernek oluşturalım diye düşündük. 29 Ekim Kadınları Derneği de 2020 yılında kurulmuş oldu. Bütün o şubeler bize geldi. Eski şube başkanları arkadaşlarımızın hepsi yeniden kurucu oldu. Şu anda çalışmalarımız, sanki hiç kesintiye uğramamış gibi sürüyor. Yine arkadaşlarla birlikteyiz.

Şule: Sanki Şenal Saruhan’ı, 29 Ekim Kadınları Derneği daha güzel temsil ediyormuş gibi hissediyorum. Duyarlı, partilerin oyunlarına gelmeyen bir dernek olur umarım. Gerçekten çok güzel çalışmalar yapıyorsunuz.

Şenal: Teşekkür ederim, insan ders çıkarıyor bazı şeylerden. Çaba gösteriyoruz. Bir deneyim birikimi var arkadaşlarımızda. Biraz daha gençleşebilsek çok iyi olacak. Kadın hareketi Türkiye çapında çok ilerledi ve çok gelişti. Genel olarak kadın hareketi kendisini bir siyasi gruba bağlamadan, kadınların talepleri noktasında geliştirmeye çalışıyor. Aynı zamanda bu mutlaka siyasi bir olgu. Kadınların eşitliğini isteyen anlayışların yanında durma, onlara dolaylı olarak destek verme olgusu.

Şule: ‘Çoğalalım Çoğaltalım’ köşemizde bir gün ayrıca 29 Ekim Kadınları Derneğiyle söyleşi yapmak istiyoruz. O sözü de şimdiden alalım. Çok teşekkür ediyoruz. Sizi ağırlamaktan çok mutlu olduk.

Şenal: Biraz dağınık konuştum ama çok teşekkür ediyorum ben de.

15 Temmuz 2026

BİR DEVİR KAPANIRKEN

YAZAN: Selvet BAYRAKTAR TOKAT

selvetbayraktarr@hotmail.com

Merhaba değerli dostlar, oldum olası sabahları çok sevmiyorum. Defalarca birbirinden kötü haberlerle uyandık son zamanlarda. Acaba nerede operasyon oldu? Acaba yine kimler alındı? Kimler siyasi kumpaslara kurban gitti?

14 Mart 2026 yine sabahın erken saatlerinde tam ilaç yazdırmaya sağlık ocağına gidiyordum ki, bir baktım oturduğumuz binadan Karot alınıyor. “Eyvah!” dedim büyük bir endişeyle. Çünkü ilçemizde kentsel dönüşüm furyası var. İstanbul Avcılar’da oturuyorum. Malum deprem bölgesi. Yoğun bir şekilde devam eden yenilenme çalışmaları nefes aldırıyor ilçe sakinlerine. Zorunluluk tabii. Belediyede çalıştığım için dolayı daha önce binayı araştırmıştım. Oturduğum evin üç adet sağlam raporu vardı. Sonuçta eski bir bina. 30 yılın üstünde ömrü var. 24 yıldır da biz oturuyoruz orada. Anılar, birikimler, mutluluklar, hüznler dolu dolu 24 yıl. On gün içinde Karot raporu çıktı. Bina çürük bulundu. Bu inşaat sektörü o kadar yoğunlaştı ki, sağlam binaları bile para kazanabilmek adına çürüğe çıkarabilecek müteahhitler var. Neyse önemli değil. Oturduğumuz evi anıların çok olması nedeniyle satın almak istedik. Ev sahibi söz vermişti. Tam almak üzereyken son dört günde fiyat artırdı. Biz de vazgeçtik. Sorun para değildi bu arada. Samimiyet ve iyi niyetin ortadan kalktığı duygusu bize iyi gelmedi. “Yeni bir ev alalım” dedik. Araştırmaya başladık ve ev almayı büyük çabalar sonunda başardık. Biraz borçlanarak tabii. Malum bu ekonomik koşullar da borçlanmadan alınamaz zaten. Neyse ki değerli dostlar da vardı, biraz akrabalarından da destek geldi, kredi çekmeden halledebildik. Gel zaman git zaman üç ay geçti haziran ayının başında yıkım süreci başlayacaktı. Bir ay içinde evi boşaltmalıydık. Müteahhit almıştı evi. “Biz almayı düşünüyoruz” dediğimizde kendi bitmiş evlerinden birini bize satmak için, “Bu evi almaya değmez çok masrafı çıkar” diyen de ta kendisiydi oysa. Şaşırdık mı? Hayır, zaten müteahhitlerde dürüstünü bulmak zordu artık.

Haziran geldi çatı. Beni kapladı bir hüzn. Orası eşim Lütfü ve benim yuvamızdı. Sohbetlerimizi orada yaptık. Orada güldük, orada ağladık, orada iyi günümüzü kötü günümüzü geçirdik. Gecelerce kıymetli dostlarımızla orada sabahladık hep beraber. Orada özeleştiriler verdik birbirimize. Dile kolay, yirmi dört yıl. İnsan ömrünün en güzel, en zor, en öğretici yıllarını geçirdik orada birlikte. Orası bizim için dört duvardan ibaret değildi. O ev yaşanan bütün geçmişimizin sessiz tanığıydı. En önemlisi de Lütfü artık yoktu. Sayısız kez onunla o eve girdik çıktık. Bir sürü arkadaş ve akrabalarımızı misafir ettik. Kahvaltılar yaptık. Bayramlar kutladık. Tartıştığımızda bazen aynı, bazen ayrı odalarda sakladık göz yaşlarımızı. Ama en zor günlerde bile birbirimizin elini bırakmadık. Unutamayacağımız balkon sohbetleri yaptık yaz mevsimlerinde. Sonra hayat en büyük acısını yaşattı bana. Eşimi kanser hastalığından kaybettim. Çok çabaladık annemle, babamla, akrabalarımızla ve sağlıkçılarla beraber ama maalesef onu yaşatmayı başaramadık.

Evin her yerinde bir buçuk yıldır onun sesini, onun gülüşünü, onun ayak izlerini hissettim. Bazen ben bilgisayarda çalışırken bana kahve veya meyve getirdiği günleri hatırlayarak ağladım geceler boyu. İnsan çok sevdiği birini kaybedince en büyük sığınağı anıları oluyor. Şimdiyse o anıları da geride bırakmak zorundayım. Tabi anılar benimle gelecek ama o paylaşımları yaptığımız mekân artık olmayacak.

Lütfü hayatta tanıyabileceğim en iyi insandı. Hatalarıma karşı hoşgörüsü, iyi günde, kötü günde daima yanımda oluşu ne büyük nimetmiş. O zamanda biliyordum bunun değerini ama onun yoksunluğunu hissedince kabullenmesi çok zor oluyor. Yeri geldiğinde beni eleştirirken kendini de değerlendirebilen nadir insanlardandı. Biz Lütfü ile sadece eş değildik. Biz yol arkadaşıydık. Biz can bağı kurmuştuk. O güvenilir bir dağdı benim için. O varsa bana hiçbir şey olmaz diye düşündürdü bana senelerce ama artık yok. Aylarca hayata tutunmaya çalıştım, hala uğraşıyorum. O varken etrafımdaki insanlara çok dikkat etmezdim. Nasıl olsa o uyarırdı beni. Sorun yaşarsam o dinleyip anlardı. Bu zor günleri hala atlattım diyemem. Böyle zamanlarda insan daha iyi tanıyor dostlarını.

Artık daha tedbirliyim.

Elbette biliyorum binalar yıkılır, yenilenir. Ancak hiçbir kepçe, hiçbir yıkım makinesi insanların hatıralarını hesaba katmıyor. O ev yıkılırken sadece bir adres silinmeyecek. Sanki hayatımın en anlamlı zamanları da o molozların arasında kalacak.

Eşyaların taşındığı gün çok zor geçti. Yeni aldığımız eve taşınamadık. Dairede kiracı var, henüz çıkmadı. Çıkacağım deyince güvendik sözüne. Tahliye taahhütnamesi imzalatabilirdik. Bunu bildiğim halde imzalatmadım. Silivri'deyiz şimdi. İlk evlendiğimizde bir buçuk sene kendi evimizde yaşadığımız ilçede. O ev satıldı. Annemin evindeyiz. Çok büyük konuşmamak gerekiyormuş. Hiç Silivri'ye geri dönmem derken burada buldum kendimi. Oysa Lütfü ne kadar severdi burayı. Mezar yerini seçerken bile Silivri' olsun diye çok baskı yaptı bana. Öyle hastalıklar var ki insan an ve an ölüme yürüdüğünü anlıyor. Bende kabullenemesem de onu kaybedeceğimi hissettim son zamanlarda, ama yok saymak istedim. Onun yerine sen ölmek istiyorsun ama mümkün olmuyor.

İnsan bazen bir evi değil sanki bir ömrü geride bırakıyormuş gibi düşünüyor. Bende şu an tam bu ruh durumunu yaşıyorum. Bir kapıyı kapattım ama ben bir evden, bir binadan ayrılmadım. Eşimin bana bıraktığı anıların mekânından kopmak zorunda kaldım. Belki günler sonra yine geçeceğim Birsen sokaktan. Eski evimiz artık olmayacak. Ama benim yüreğimde hep o burukluk kalacak. Lütfü'nün kaybından sonra yirmi dört yılın sessiz tanığını, bize yuva olan evimizi de

kaybetmiş oluyorum. Biliyorum ki ne yıkılan evler ne geçen yıllar kalbimdeki sevgiyi ve anıların izlerini yok edebilir. Nereye gidersem gideyim, onun sevgisi, ona duyduğum özlem ve anılarımız benimle olacak. Yattığın yer incitmesin can yoldaşım Lütfü. Ben yine yaşamaya devam etmek zorundayım ama hep bir yanım eksik, hep bir tarafım yarım olacak.

19 Temmuz 2026

TARİHİN KADIN YÜZLERİ

NEVİN İL'İN ARDINDAN...

YAZAN: Nazik IŞIK

nyisik@gmail.com

Bilmem tanıyanınız var mıdır; Nevin İl'i 7 Temmuz 2026'da kaybettik. Benim çok sevdiğim, yıllardır az görüştüğüm bir arkadaşımды.

Bu yazıyı yazmadan önce arkasından yazılan haberlere bir göz attım. Nevin'in hayat boyu mücadele ettiği meseleler açısından gayet anlamlı sözlerle neler-neler demişler.

Mesela "iş kadını" demişler, ki doğrudur. Uzun yıllar inşaat malzemeleri alım-satımı işlerinde çok çalıştı. Kuzey Irak'ta işler kurduğunu, habire yollarda olduğunu, gidip geldiğini bir karşılaşmamızda bana bizzat kendisi anlatmıştı.

Mesela "Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın 2022'den bu yana Meclis Başkanıydı" demişler, ki doğrudur. 143 yıllık geçmişi olan Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın ilk kadın Meclis Başkanıydı hem de. Oğlu Yavuz Can'a ve ailesine bıraktığı kişiliğine ilişkin güzel özelliklerine ilaveten çok anlamlı bir unvan da bu olsa gerek.

Sonra "kadın hakları aktivistiydi, kadın emeğinin görünürleşmesine çok emek verdi" demişler, ki bu da doğrudur. Ben de kendisini tam da bu çalışmalar üzerinden tanımış; sessiz duran, az konuşan ama derin ve samimi bir arkadaş edinmiştim. Yani bu alandaki mücadelesinin 25-26 yıl öncesinden gelen bir tanığım.

Diyarbakır'da aile kabristanına defnedilirken tabutunu kadınlar taşımış. Çok doğru yapmışlar. Nevin, yıllardır kadınların özgürlüğü için mücadele eden kadınlardandı. O'na saygılarını, sevgilerini böyle ifade etmeleri güzel olmuş, teşekkür ederim.

"Çocukluğundan bu yana siyasi hareketler içinde yer almıştı" demişler, ki bu da en azından benim tanıklık ettiğim zamanlarda da var olan hasletlerindendir, yani doğrudur. Kendi tanıklıklarım üzerinden aşağıda anlatacağım...

İstanbul'da tedavilerini sürdüren doktorunun açıklamasına göre, 16 yıldır kanserle mücadele ediyormuş. Bilmiyordum. Bir karşılaşmamızda, Diyarbakır Havalimanı'nda o İstanbul'a gidiyordu,

ben Ankara'ya yolcuyduk. Zamanımız vardı, özlemle sarıldık ve sohbet ettik. "İş için gidiyorum ama gitmişken doktorumla da görüşeceğim, çok daha iyiyim" demişti. Kanserin adı bile geçmemişti aramızda. Nevin buydu zaten; hem açık hem de kapalı insanlardan. Kendisine ilişkin hiçbir şeyi kolay kolay paylaşmayan, asla böbürlenmeyen, dertlerini dökmeyen ama sevincini, neşesini, güzel şeyleri konuşmayı seven insanlardandı.

Arkasından yazılanlarda olmayan, benim tanıklık ettiğim birkaç özelliğini de ben paylaşmak isterim.

Örneğin Nevin, daha çocuk sayılacağı yıllarda, henüz 14-15 yaşlarındayken, Diyarbakır'da, 1980 12 Eylül Darbesi öncesinin en büyük kadın örgütü olan İlerici Kadınlar Derneği (İKD) ile tanışmış. Ben de bir İKD'li olduğumdan, birbirimizin bu geçmişini paylaşmış, İKD'de neler olup bittiğine dair gözlemlerimizi de konuşmuştuk onda kaldığım bir akşam. Bu sohbet, İKD'nin hayatımda nasıl bir rol oynadığını düşünürken hatırladıklarım arasındadır hep. Çünkü bu paylaşım da dahil olmak üzere, Anadolu'daki İKD örgütleriyle tanışmış Nevin'in ve benim kuşağımdan kadınlar ve kız çocuklar bana hem İKD'nin Anadolu illerinde kadınlar için neler yaptığını hatırlatır hem de o yıllarda yaptığımız "İKD'de kadınlarla anadillerinde konuşma" tartışmalarımızı.

Hatta, çok somut olarak Nevin'e de anlatmış olduğum, İKD'nin sanırım 2. Kongresi'nde sağlıklı hamilelik, doğum kontrolü gibi bilgilendirme çalışmalarının kadınların anadillerinde olmadığına hiçbir yararı olmadığını anlatan Mardin'den ve Arapça konuşan İKD delegelerinin konuşmalarıyla başlayan o tartışmayı hatırlatır. O gün, imzacılarından biri olduğum bir önerge hazırlamış, eğitimlerde ve çalışmalarda kadınlarla kendi dillerinde konuşmayı kongre kararı haline getirmeye çalışmıştık. Çok önemliydi; çünkü 12 Eylül Darbesi sonrasında İKD'nin yargılanıp kapatılmasında bu kongre ve bu önerge de yer aldı. Bu hikâyem, Kürtçeyi sonradan öğrenen bir Kürt kadın olarak Nevin'i etkilemişti. O'nun gülümsemesini ve kadınlar açısından anadilin önemini konuştuğumuzu anımsıyorum.

Evet, o zaman öğrenmiştim Nevin'in Kürtçeyi sonradan öğrendiğini. Annem Boşnak olmasına, anneannem bizlere Boşnakça masallar anlatmasına rağmen ben ve kardeşlerim Boşnakça öğrenememiş çocuklarız. Nevin'in kimliğinin Kürt parçasına ve diline sahip çıkması, ailesinin anadilini öğrenmeye önem vermiş olması bu nedenle beni çok etkilemişti.

Nevin, ilk Kürtçe kadın dergilerinden biri olan Jiyan'ın hukuki sahibiydi. Bilmeyenler için araya sıkıştırayım; Jiyan, Kürtçede "Yaşam" demek. Dergi kısa bir süre içinde kendini çevirememiş, Nevin'in cebinden karşılayamadığı ciddi borçlara yol açmıştı. Bir ortak arkadaşımızla ben, Jiyan'ın yayın hayatında kalabilmesi için bir proje kaleme almış ve borçlarını kapatacak bir gelir elde etmeye çalışmıştık. Pek başarılı olduğumuz söylenemez ama Nevin'in bu çabamıza gösterdiği güveni hatırladıkça, bunca yıl sonra bile bu örnekten dayanışmanın güzelliğini hissediyorum.

Evinde gecelememin nedenini merak edenlere hemen cevap vereyim. Ben Nevin'i (ve ablası Pervin'i) ilk olarak 2001'de, İstanbul'da yapılan uluslararası bir toplantıda tanıdım. Çalıştığım Devlet Planlama Teşkilatı'ndan görevli gitmişim o toplantıya. Toplantının içeriği ev eksenli çalışan kadınlardı. Çok etkilenmişim; dünyanın çeşitli yerlerinden örgütlenme deneyimlerini öğrenmekten, ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) ev eksenli çalışmaya ilişkin sözleşmesiyle ilgili gelişmeleri dinlemekten ve hem kendi hesabına hem de fason ağların işçisi olarak çalışan Türkiye'den ve birkaç başka ülkeden gelen yoksul ama örgütlü kadınların temsilcileriyle tanışmaktan. O toplantıda, "Türkiye'de ev eksenli çalışan kadınların örgütlenmesi mümkün müdür?" sorusuna Pervin'in "İş üzerinden olursa örgütlenilebilir" deyişi hâlâ kulaklarımdadır.

Sonra Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu'na katıldım ki Nevin ilk kuranlardan biriydi. Nevin'in evinde çok Çalışma Grubu toplantısı yaptık, çok sayıda il çalışması organize ettik. Avcılar Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi'ni açtığımız günkü heyecanımızı da hiç unutamam.

Evinde konakladığım bu akşamlarda çalışarak sabahladığımız da oldu, sohbete zaman ayırdığımız da. Kimseye karşı küskünlüğü olmayan, varsa da dışa vurmayan bir kişilik ve siyaseten yakın olmadıklarıyla bile görüşebilen Nevin'in evinde mutlu ve mutsuz zamanlar gördüm.

Örneğin; altı yıllık bir beraberlikten sonra bir evlat sahibi olmaya karar verip daha hamileliğinin 2. veya 3. ayında bir konaklama yerinde, şehirler arası otobüste uyurken beton direkler taşıyan bir kamyonun duran otobüsü biçmesiyle oluşan kazada eşi Yavuz'un ölmesinden sonra da Nevin'in evinde kaldığım zamanlar oldu. O zor günlerin bir kısmına; biricik evladı Yavuz Can'ın hamileliğine de doğumuna da Nevin'in direncine de bir anlamda tanıklık ettim.

Sonra Nevin yeni bir hayat kurdu; İstanbul'dan Diyarbakır'a taşındı, iş kurdu, Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu'ndan ayrıldı. Ben de Nevin'le karşılaştıkça görüşür oldum, nadiren de telefonla görüştük.

Nevin'in ardından son söz yerine şunları söylemek isterim: Nevinciğim, sen yürekli, son derece sade ama öz güveni çok yüksek bir insandın. Ben seni çok sevdim, samimiyetimizi her zaman çok değerli bildim. Ruhun şad olsun. Başlattıklarını yerde bırakmayacak çok kadın yetiştirdi, rahat uyu.

17 Temmuz 2026

Antalya

DAPHNE KOKUSU

YAZAN: Ayşe GÜLÇİN İLHAN

Nemli güney rüzgârlarının zeytin yapraklarına ince yağmurlar indirdiği yarı güneşli yarı bulutlu geçerdi ilkbahar mevsimi Akdeniz'de, tıpkı şimdi olduğu gibi binlerce yıl önce de.

Hellenistik çağ mitoslarının birinde bu coğrafyada genç bir kızın acıklı öyküsüne rastlanır. Teselya ırmağı Peneus'un kızı güzeller güzeli Daphne'nin öyküsü. Yunan mitolojisinde ne kendisi ne de anne ve babası tanrıdır genç kızın. Uzun sarı saçları, mavi gözleri ve incecik su gibi bedeni olan Daphne, ormanda tanrı Apollon'la karşılaşır. Apollon tanrıların tanrısı Zeus'un oğludur. Gümüş yaylı bir okçu olan genç, bilincin ve müziğin tanrısıdır. Daphne o kadar narin, ürkek ve güzel gelir ki Apollon'a, genç kızı görür görmez vurulur haliyle. Daphne'ye yaklaşmak ister ama genç kız ondan korkup kaçmaya başlar o kaçtıkça tanrı Apollon kızı kovalar. Bir süre sonra Daphne'nin gücü tükenir ve imdat çılgınlıkları atarak yardım istemeye çalışır. Yardım çılgınlıklarını Gaia (toprak ana) duyup imdada yetişir. Apollon Daphne'yi yakalayıp sarılacağı anda Gaia genç kıza bağrını açar ve ayaklarını içine alır. Daphne'nin ayakları kök, gövdesi ağaç, kolları dal saçları ise yaprak olmuş ve bir ağaca dönüşmüştür. Apollon ağaca sarıldığında Daphne'nin henüz ölmeyen kalp atışlarını duyar ve öylesine üzülür ki ona bir şiir okur :

“Defne, bundan sonra sen Apollonun kutsal ağacı olacaksın.

O solmayan ve dökülmeyen yaprakların, başımın çelengi olacak.

Değerli kahramanlar, savaşlarda zafere ulaşanlar, hep senin yapraklarınla alınlarını süsleyecekler.

Şarkılarda, şiirlerde adımız yan yana geçecek.”

Şiiri dinleyen ağaç haline gelmiş Daphne, dallarını Apollon'a doğru eğip onu selamlar.

Bu acıklı öykünün meydana geldiği Hellenistik dönemde kurulan antik yerleşim yerinin adı bu mitosla birlikte Daphne olurken ağaçta bildiğimiz defne ağacı olur. Zamanla bu bölgede binlerce defne ağacı yetişir. Günümüzde bu bölge Harbiye / Defne olarak ad almıştır. Akdeniz'e özgü bir bitki olan maki Daphne ile kişileşmiş, binlerce yıldır süregelen defne yaprağı tütsüleme ritüeli ile insanların sükût, huzur ve bereket bulduğuna inanılmıştır.

Antik Daphne yerleşiminde yer almış Roma villalarının yer döşemelerindeki mozaiklerde desen olarak Apollon ve Daphne'nin birlikte tasvir edildiği figürlü sahneler sıklıkla yer alırken bordürlerde ve diğer yüzey bezemelerinde defne yaprağı deseni sıklıkla kullanılmıştır.

Antik Yunan ve Roma dönemi büst ve heykellerinde özellikle imparatorların başlarında çoğunlukla zeytin dalının yanı sıra defne çelengi yer alır.

Tasvirlerde endişeli ve üzgün bir yüz ifadesi ile betimlenen Daphne, saçları filiz, bedeni kısmen ağaç kabuğu, ayakları ise toprağa gömülü şekilde iken bir yandan da Apollon'dan kaçma

çabasındadır. Apollon ise güçlü ama zarif vücudu, geniş göğsü, uzun sarı saçları ve sakalsız yüzü ile idealleştirilmiş genç bir erkek olarak betimlenmiştir.

Şimdi Harbiyede her gün batımında defne ağaçları dallarını Apollona saygı nişanesi eğerken belki birkaç yaprağını da gözyaşı niyeti ile toprağa bırakır.

Apollon tanrı Zeusun oğlu, gümüş yaylı, altın oklu, müziğin, aklın ve bilincin tanrısı olmasının yanı sıra, bunca yakışıklılığı da bir kenara bıraksa ve bölgede çiftçilikle geçimini sağlayan yoksul bir köylü olsaydı acaba Daphne ondan yine bu denli korkup kaçır mıydı? Tanrı olmak, her şeye gücü yetmek, dünyayı avucunda bilmek, sınırsız tahakkümün adı değil miydi? Binlerce yıl önceki mitoslarla günümüz zengin – yoksul uçurumu, insanların güç kavramını birçok yolla kendinde bulundurma çabası ve bu güce güvenerek istediği her şeyi elde edebilme yetisine sahip olduğunu hissetme hazzı ile aynı değil midir?

Şimdilerde herkes tanrı

Herkes kendi ülkesinin kralı

Herkes zeus ve olabildiğince Apollon çabası.

Tanrıların kalabalığına rağmen Daphneler de çok. Ne tanrıların o sonsuz hükmetme gücü ne ideal fiziğe sahip güzellikleri ne de var olabildikleri konfor alanları... Bunların hiçbiri Daphne ruhu taşıyan kadınlar için hâlâ geçer akçe değil. Mitolojiler masal gibi gelse de ardılı olan semavi dinlerin kutsal kitaplarında yazanları ve gerçek yaşamı anlatır hem de zaman mefhumu tanımaksızın.

Defne yapraklarının ezgin ve buruk kokusu güzeller güzeli Daphne'nin anısı olarak ağaç gövdelerinde hâlâ serçe gibi atan bir kalple yaşar Antiokheia ülkesinde...

29/03/2021

Antakya

DENGEDE KALMAK

KİBİR, ELEŞTİRİ VE İHTİMAM

YAZAN: Nursel DEMİR

nurseldemirfem@gmail.com

Kibir çoğu zaman yüksek sesle konuşmaz. En görünmez olduğu yerde en güçlü halini ortaya koyar. İyi niyetin içine yerleşip deneyimin arkasına saklanır ve bilgiyi kendine zırh haline dönüştürür. Böylece kendisini erdem gibi gösterir.

İnsan çoğu zaman eleştirdiğini ve eleştirinin her koşulda doğru bir tutum olduğunu düşünür. Oysa kibir, görünmeyen, gizli ve hatta çoğu zaman sinsî bu yerde kendisini merkeze yerleştirir.

Kendi bakışını ölçü kabul eder. Kendi deneyimini genel geçer bir hakikate dönüştürür. Fark etmeden ya da farkında olarak yukarıdan konuşmaya başlar.

Kibir tam da burada ortaya çıkar.

Çünkü kibir yalnızca kendini büyük görmek değildir. Kendi doğrularını başkasının yaşamına yerleştirme hakkını kendinde görmektir.

Gündelik hayat bunun sayısız örneğiyle doludur.

Bir arkadaş yaşadığı bir olayı anlatır. Daha cümlesi bitmeden araya girilir. ‘Aslında öyle değil, şöyle yapmalıydın’ denir.

Bir çocuk yeni bir şey denerken, henüz deneyimin içindeyken sabredemeyip hemen düzeltiriz. Doğrusunu gösteririz. Oysa çocuk yalnızca öğrenmiyor, kendi yolunu da kuruyordur.

Bir kadın yaşadığı güçlüğü paylaşır ve dinlenmek, anlaşılmak ister. Fakat daha duygusunu tamamlayamadan çözüm önerileri sıralanır. Boş ver denir, bunu yapsaydın olmazdı denir. Şöyle davranırsan düzelir denir. İyi niyet vardır fakat iyi niyet tek başına yeterli değildir.

Çünkü iletişim yalnızca söylenen sözlerden oluşmaz. İletişim aynı zamanda kişilerin birbirlerine bıraktığı alandır.

Alan daraldığında ilişki de daralır.

Dinlenmeyen insan kendisini anlatmaktan vazgeçer. Sürekli düzeltilen insan hata yapmaktan korkmaya başlar. Sürekli öğüt alan insan zamanla kendi sesine yabancılaşır.

Bu nedenle izin verilmemiş eleştiri çoğu zaman bir iletişim engelidir.

Eleştirinin kendisi sorun değildir.

Sorun eleştirinin ilişki içindeki yeridir.

Karşımızdaki düşüncemizi istememiş olabilir. Henüz hazır olmayabilir. Belki yalnızca tanıklık bekliyordur. Belki sadece duyulmaya ihtiyaç duyuyordur.

Bütün bunları görmeden konuştuğumuzda aslında bir karşılaşma gerçekleşmez, bir müdahale gerçekleşir.

Karşılaşma iki öznenin yan yana gelmesidir. Müdahale ise bir öznenin diğerini kendi doğrusu doğrultusunda biçimlendirmeye çalışmasıdır.

Aradaki fark küçümsenecek bir ayrıntı değil tam tersine eşitliğin başladığı yerdir.

İzin bu nedenle yalnızca bir nezaket kuralı değildir. İzin eşitliğin dilidir.

Karşımızdaki kişiyi kendi yaşamının öznesi olarak tanımanın en sade ifadesidir.

Ne düşünüyorsun diye sorulduğunda konuşmak başka bir şey, ben sana söyleyeyim diyerek söze girmek başka bir şeydir.

İlkinde davet vardır. İkincisinde üstünlük vardır.

Kibir çoğu zaman kendisini bilgiyle kamufle eder.

Yaşanmışlıkla kamufle eder. Tecrübeyle kamufle eder. Hatta sevgiyle kamufle eder.

Ben senin iyiliğin için söylüyorum cümlesi bazen en sert tahakküm biçimlerinden birine dönüşebilir. Çünkü iyilik adına konuşan kişi kendi konumunu sorgulamamaya başlar. Oysa her bilgi sınırlıdır. Her deneyim tekildir. Hiç kimse başkasının yaşamını onun yerine bilemez.

Bunu kabul etmek eksiklik değildir. Bilginin etik sınırını tanımaktır. Belki de ihtiyacımız olan şey daha çok bilgi değil, daha çok ihtimamdır.

İhtimam soyut bir merhamet değildir. Gündelik hayatta kurulan somut bir ilişkidir. Önce durabilmektir. Sözü hemen sahiplenmemektir. Karşıdakinin cümlesini tamamlamamaktır. Sessizlikten korkmamaktır. Dinlemenin de bir emek olduğunu bilmektir.

İhtimam bazen tek bir soruda görünür.

Benden bir şey duymak ister misin? Yoksa sadece dinlememi mi istersin?

Bu soru küçüktür ama ilişkiyi kökten değiştirir. Çünkü sözün yönünü değiştirmez. Sözün sahibini değiştirmez. Karşıdakinin özne olarak kalmasına izin verir.

Nezaket de burada başlar. Nezaket yalnızca kibar kelimeler kullanmak değildir. Karşımızdakinin sınırlarını fark etmektir. O sınırlara saygıyla yaklaşmaktır. Zarafet ise bunu incelikle yapabilmektir. Kimseyi küçültmeden. Kimseyi eksiltmeden. Kimsenin deneyimini değersizleştirmeden.

Dilin de bir etiği vardır. Kesin konuşmak çoğu zaman iktidarın dilidir. İhtimali hatırlamak ise eşitliğin dilidir. Bence diyebilmek önemlidir. Yanılıyor olabilirim diyebilmek daha da önemlidir.

Bu cümleler bilgiyi küçültmez. Bilginin mutlak olmadığını hatırlatır. Gerçek diyalog tam da bu alanda doğar.

Haklı olmak ile temas kurmak aynı şey değildir. Haklılık çoğu zaman tek başına kalabilir. Temas ise ancak iki kişinin birlikte kurduğu bir alandır. Temanın ön koşulu eşitliktir. Eşitliğin ön koşulu ise ihtimamdır.

Bugün belki de en çok ihtiyacımız olan şey daha fazla konuşmak değildir. Birbirimize daha fazla yer açmaktır. Daha yavaş dinlemektir. Daha az düzeltmektir. Daha çok merak etmektir.

Çünkü kibir yukarıdan bakar.

İhtimam yan yana durur.

Ve belki de insan olmanın en incelikli hali tam burada saklıdır. Hiçbir üstünlük kurmadan. Hiç kimsenin yerine konuşmadan. Hiç kimsenin deneyimini elinden almadan yan yana kalabilmek.

Asıl zarafet budur.

17.07.2026

Ah annem...

YAZAN: Hülya İNSEL

insel.hulya@gmail.com

Bir yerde okumuştum: “Annemin de seçeneğinin olmadığını anladığımda yetişkin oldum.” İşte ben de bu duyguya seninle geldim anne. Hissediyorum.

Canım çok sıkırken torununun boyama kitabını boyayışın gözümün önünden gitmiyor. İçim kan ağlarken senin o mavi rengi özenle seçişin, sonra kırmızı kalemin ucunu açıp bastıra bastıra boyayışın... Burnumun direği sızlıyor o anı hatırladıkça. Neyi boyuyordun anne? Neleri düşünüyordun? Çocukken boyama yapmayı sever miydin? Saçlarını kim örerdin?

Sonra anladım. Sen aslında o gün bir köpeği değil, çocukluğunu boyuyordun.

Elin ağrıyordu. Daha yeni ameliyat olmuşsun. Ama o ağrıya rağmen öyle güzel boyadın ki... Köpeğin kulakları kırmızıydı, kuyruğu maviydi. Hayalindeki köpeği gördüm ben orada; o çocuk masumiyetiyle çizilmiş bir hayali.

Çünkü sen hayal kurmaya fırsat bulamamıştın anne.

Sen boya kalemleriyle vakit geçireceğin yaşlarda çocuk emzirdin, yemek yaptın, ev işi yaptın. Senin oyun oynaman, resim yapman, duvarına kendi çizdiğin resmi asman gerekiyordu. Ama sen çok erken büyüdün.

Sen hiç çocuk olmadın anne.

On dört yaşında evlendin. Oysa okumak istiyordun. Dikiş okulunda öğretmen olmayı hayal ediyordun. Şimdi on dört yaşında bir çocuk gördüğümde bazen sen geliyorsun aklıma. “Bu yaşta evlenilir mi?” diye geçiriyorum içimden. Ama bunu hep içimden söylüyorum.

Çünkü sen hayallerinden hiç bahsetmiyorsun.

Neydi hayalin anne?

Belki de senin gibi ne çok kadın vardır; hayallerini anlatmaya fırsat bulamadan büyüyen, kendini keşfedemeden ömrünü başkalarına adayan...

Dün arkadaşlarla konuşuyorduk. Kendini tanıyamadan geçen ömürleri, yeteneğini hiç öğrenemeden yaşayan insanları... İnsan bu hayatta ne hisseder diye düşündüm.

Sana sorsam biliyorum, “Yine aynı hayatı yaşamak isterdim.” dersin.

Ama bunu gerçekten istediğin için mi?

Yoksa başka bir hayatı hiç düşlemeye fırsatın olmadığı için mi?

Ah annem...

Belki de seni en çok, çocukluğunu hiç yaşayamamış olmandan dolayı özlüyorum.

BİLİM DÜNYASINDA BU AY TEMMUZ

HAZIRLAYAN: Selvet BAYRAKTAR TOKAT

selvetbayraktarr@hotmail.com

Merhabalar değerli umudun kadınları dostları. Birbirinden farklı konuları içeren bilimsel araştırmalarla sizlerle.

Önce Başlıklar:

- Erkekler Aynı Anda Birden Fazla İş Gerçekten Yapamıyor Mu?
- Beyin Sağlığı İçin En Faydalı Beslenme Modeli Belli Oldu
- Kulaklarımız Bize Oyun Mu Oynuyor?
- Psikiyatride Tarihi Devrim: Tek Dozluk Lsd İlacı Ağır Depresyonu Tedavi Etmeyi Başardı!

Erkekler Aynı Anda Birden Fazla İş Gerçekten Yapamıyor Mu?

Toplumsal yaşamda kadının rolünün değişmesi ve iş gücüne katılım oranlarının eşitlenmesiyle birlikte ev içi sorumlulukların paylaşımı da yeniden şekilleniyor. Ancak değişmeyen tek şey, "kimin aynı anda daha fazla işi yönetebildiği" yönündeki tartışma olarak öne çıkıyor. İngiltere'de yürütülen bilimsel araştırma, kadınların çoklu görev (multitasking) becerisindeki üstünlüğünü ve erkeklerin bu süreçte neden "yetersiz" görüldüğünün biyolojik ve davranışsal

nedenlerini tescilledi. Brunel Üniversitesi bünyesinde görev yapan araştırmacı Dr. Diana Szameitat ve Dr. Andre J. Szameitat, toplumsal bir klişe haline gelen bu konuyu laboratuvar ortamında test etti. Araştırma kapsamında 41 erkek ve 37 kadın katılımcıya, günlük yaşamın koşturmacasını birebir simüle eden karmaşık fiziksel ve zihinsel görevler verildi.

Katılımcıların sadece fiziksel görevleri baskı altında yerine getirme hızları incelendiğinde, kadın ve erkek performansı arasında hiçbir yapısal fark saptanmadı. Ancak deneyin bir sonraki aşamasında işin içine sözel iletişim dahil edildiğinde erkeklerin performansında ciddi bir kırılma yaşandı. Katılımcılardan işlerini yaparken aynı zamanda kendilerine yöneltilen sözlü soruları yanıtlamaları istendiğinde, erkeklerin %25'inden fazlası soruları cevapsız bıraktı. Kadınlarda ise bu başarısızlık oranı yalnızca %10'da kaldı. Deneyin ikinci fazında görev başındaki kadın ve erkeklerin video kayıtları, süreçten tamamen bağımsız 80 kişiden oluşan tarafsız bir jüriye izletildi. Gözlemciler, kendilerine sunulan görüntüler üzerinden her iki cinsiyetin kriz anındaki yönetim becerilerini değerlendirdi.

Sözlü soruların başladığı kesitleri inceleyen gözlemciler, erkek çalışanların süreç üzerinde "daha az kontrol sahibi" görüldüğünü ifade etti. Katılımcıların beden dillerini ve performans eğrilerini analiz eden jüri üyeleri; erkeklerin çoklu görev esnasında kadınlara kıyasla daha başarısız performans sergilediği, işe karşı daha az çaba harcadığı ve yaptıkları işten çok daha çabuk soğuyarak hoşnutsuzluk gösterdiği yönünde ortak görüş bildirdi. Bilim insanları, bu algısal farkın tamamen erkeklerin çoklu görev esnasında iletişim becerilerini geri plana itmesinden kaynaklandığını, kadınların ise bilişsel esneklik sayesinde hem işi hem de iletişimi eş zamanlı yürütebildiğini vurguluyor.

Araştırma yöneticisi sinirbilimci Dr. Andre J. Szameitat, erkeklerin çoklu görev esnasında sözel iletişimi sürdürmekte zorlanmasının, toplumdaki "erkekler aynı anda iki işi yapamaz" algısının temel kaynağı olduğunu belirtiyor. Dr. Szameitat, "Çoklu görev sırasında cinsiyetler arası bir farkın olduğunu hepimiz hissediyorduk ancak bu durum ilk kez somut verilerle tanımlandı. Erkeklerin aynı anda hem bir işle uğraşıp hem de konuşması gerektiğinde sessizliğe bürünmesi veya yanıt vermekte gecikmesi, dışarıdan başarısız bir yönetim sergiledikleri algısını doğrudan tetikliyor" açıklamasında bulundu.

Kendi iki çocuklu yoğun aile yaşamlarından yola çıkarak bu deneyi tasarladıklarını ifade eden araştırmacı çift, elde edilen verilerin ev ve iş hayatındaki yönetim krizlerinin kökenine ışık tuttuğunu kaydediyor.

Beyin Sağlığı İçin En Faydalı Beslenme Modeli Belli Oldu

Beyin sağlığını korumaya yönelik en etkili beslenme modelinin hangisi olduğu sorusuna yeni bir araştırma yanıt aradı.

Harvard Üniversitesi araştırmacılarının JAMA Neurology dergisinde yayımlanan çalışmasına göre, yüksek tansiyonu önlemek amacıyla geliştirilen DASH diyeti, bilişsel gerilemeyi önlemede Akdeniz diyeti dahil incelenen diğer beslenme modellerinden daha güçlü bir ilişki gösterdi.

Araştırmada yaklaşık 159 bin kişinin beslenme alışkanlıkları otuz yıl boyunca takip edildi. Katılımcılar yaklaşık dört yılda bir beslenme düzenlerini bildirdi ve araştırmacılar bu verileri altı farklı sağlıklı beslenme modeliyle karşılaştırdı.

Sonuçlara göre, DASH diyetine en yüksek düzeyde uyum sağlayan kişilerin öznel bilişsel gerileme yaşama olasılığı, bu diyete en az uyanlara göre %41 daha düşük bulundu. Çalışmada sağlıklı bitki temelli beslenme modeli ile hiperinsülinemi odaklı beslenme planlarının bilişsel gerileme riskini yaklaşık %24, gezegen sağlığı odaklı beslenme modelinin ise %20 azalttığı belirlendi. Akdeniz tipi beslenme modeliyle uyum gösteren katılımcılarda ise riskte %16'lık azalma görüldü.

Araştırmacılar ayrıca DASH diyetine en fazla uyan kişilerin bilişsel testlerde ortalama 0,76 yıl daha genç, çalışma belleği testlerinde ise 1,37 yıl daha genç performans sergilediğini kaydetti.

İlk kez 1990'lı yıllarda yüksek tansiyonu kontrol altına almak amacıyla geliştirilen DASH diyeti; meyve, sebze, tam tahıllar, kuruyemişler ve düşük yağlı süt ürünlerini öne çıkarırken, tuz, ilave şeker, kırmızı et ve alkol tüketimini sınırlandırıyor.

Araştırmanın başyazarı Prof. Kjetil Bjornevik, tek bir "mükemmel" beslenme modelinden söz etmenin doğru olmayacağını belirterek, sebze, balık ve tam tahılların ağırlıkta olduğu; işlenmiş et, kızartma ve şekerli içeceklerin sınırlandığı beslenme düzenlerinin genel olarak beyin sağlığı açısından fayda sağlayabileceğini ifade etti.

Araştırmacılar, bulguların beslenme ile bilişsel sağlık arasında güçlü bir ilişkiye işaret ettiğini ancak neden-sonuç ilişkisinin kesin olarak ortaya konabilmesi için daha fazla kontrollü çalışmaya ihtiyaç olduğunu vurguladı.

Kulaklarımız Bize Oyun Mu Oynuyor?

Yeryüzünün en büyük özölmemiş gizemleri arasında gösterilen, üzerine belgeseller çekilen ve komplo teorilerine malzeme olan küresel "Uğultu" fenomeni, nihayet bilimsel bir açıklamaya kavuştu. Dünyanın farklı kıtalarındaki insanların sıklıkla bildirdiği, ancak

çevrelerindeki kimsenin duyamadığı bu derinden gelen kalıcı arka plan sesinin sırrı, kulak ve sinirbilim uzmanlarının yürüttüğü hassas çalışmalarla aydınlatıldı. Elde edilen klinik veriler, bu gizemli gürültünün dünya dışı veya endüstriyel bir kirlilik olmadığını, insan anatomisinin henüz tam çözölemeyen bir oyunundan kaynaklandığını gösteriyor. Kamuoyunda büyük yankı uyandıran bu fenomen, ilk olarak 1970'li yıllarda İngiltere'nin Bristol kentinde toplu şikayetlerle görünür hale geldi. Kent sakinleri, kulaklarında sürekli olarak 50 Hertz frekansında, derinden gelen mekanik bir motor gürlemesi veya uğultu hissettiklerini beyan etti. Takip eden yıllarda benzer kitlesel raporlar Avustralya, Yeni Zelanda ve Kuzey Amerika genelinden de yükselmeye başladı.

Kişinin bulunduğu konuma göre değişkenlik gösteren ses; geceleri sessiz bir odada dayanılmaz boyutlara ulaşırken, sabah hareket halindeki bir trende tamamen kaybolabiliyordu. Alman Vertigo ve Denge Bozuklukları Merkezi (DSGZ) bünyesinde görev yapan işitme bilimci Bonifaz Baumann ve ekibi, sosyal medya üzerinden bu sesi duyduğunu iddia eden 29 gönüllüyü laboratuvar ortamında inceleme altına aldı. Uzmanlar, ilk olarak popüler olan iki büyük teoriyi test etti: Sesi duyan kişilerin düşük frekanslara karşı "aşırı hassas süper kulaklara" sahip olduğu iddiası ve iç kulaktaki kohlea (salyangoz) tüylerinin ürettiği doğal otoakustik emisyon sesleri.

Yapılan standart alt frekans işitme testlerinde, iki istisna dışında katılımcıların tamamının normal ve ortalama bir işitme eşiğine sahip olduğu göröldü. Kulak kanalına indirilen hassas mikrofönlarla yapılan ölçümlerde de iç kulak tüylerinin olağan dışı bir ses salgısı üretmediği tescillendi. Nörobilimci Markus Drexler, "Elde ettiğimiz klinik sonuçlar, bu insanların düşük frekanslı sesleri başkalarından daha iyi duyduğu yönündeki yaygın hipotezi tamamen çürütüyor" değerlendirmesinde bulundu. Dış dünyada ve kulak yapısında somut bir ses dalgası bulamayan bilim insanları, ibreyi nörolojik bir rahatsızlık olan tinnitusa (kulak çınlaması) çevirdi. Toplumda genellikle yüksek perdeli bir ısıık veya çınlama sesi olarak bilinen tinnitusun, nadir durumlarda çok alt frekanslarda derinden gelen bir motor uğultusu şeklinde de tezahür edebileceği saptandı.

Saygın bilim dergisi PLOS One bünyesinde yayımlanan araştırmanın sonuçlarına göre, küresel uğultu şikayetlerinin çok büyük bir kısmı, aslında kulak sisteminin iç işleyişinden ve beynin işitme yollarındaki sinirsel algı yanımlarından kaynaklanan düşük frekanslı bir tinnitus vakası. Bilim insanları, bu keşfin sesin hayali olduğu anlamına gelmediğini, tinnitusun nörolojik olarak tamamen gerçek ve tescilli bir hastalık olduğunu vurguluyor. Uğultunun bir iç kulak hastalığı olarak kabul görmesi, yıllardır çaresizce dış dünyada kaynak arayan binlerce mağdur için doğru

rehabilitasyon ve tıp destekli başa çıkma stratejilerinin önünü açacak en kritik viraj olarak nitelendiriliyor.

Psikiyatride Tarihi Devrim: Tek Dozluk Lsd İlacı Ağır Depresyonu Tedavi Etmeyi Başardı!

Modern dünya düzeninin, sosyo-ekonomik krizlerin ve küresel izolasyon süreçlerinin insan psikolojisi üzerinde yarattığı en büyük yıkımlardan biri olan majör depresif bozukluk (MDB) için tıp tarihinde yeni bir dönem başlıyor. Mevcut antidemokratik ilaç endüstrisinin sunduğu geleneksel antidepresanların sinsi yan etkilerinden, uzun süren tedavi süreçlerinden ve kimyasal bağımlılık mekanizmalarından muzdarip olan milyonlarca hasta için ezber bozan klinik veriler yayımlandı. New York merkezli biyofarmasötik şirketi Definium Therapeutics, tıp literatüründe türünün ilk örneği olan ve LSD (liserjit) molekülünün farmasötik olarak optimize edilmesiyle geliştirilen "DT120 ODT" isimli ilacın Faz 3 insan deneylerinde tarihi bir başarıya ulaştığını duyurdu. Uluslararası hakemli tıp dergisi Genome Medicine ve prestijli klinik veri tabanlarında geniş yankı uyandıran Emerge isimli klinik araştırma, 20 ayrı tıp merkezinde yaşları 18 ile 74 arasında değişen 149 ağır depresyon hastası üzerinde gerçekleştirildi. Tamamen randomize, çift kör ve plasebo kontrollü olarak yürütülen çalışmada, hastaların zihinsel durumları uluslararası kabul görmüş Montgomery-Åsberg Depresyon Derecelendirme Ölçeği (MADRS) ile mikroskobik düzeyde takip edildi.

Klasik serotonerjik psikedelik sınıfının en gelişmiş örneği olan bu yeni akıllı ilaç, ağızda hızlıca çözünen yapısıyla doğrudan beyindeki serotonin reseptörlerini sinsi bir hızla aktive ediyor. Altı haftalık izleme süreci neticesinde, tek bir 100 µg'lık doz uygulanan hastaların depresyon klinik skorlarında plasebo grubuna kıyasla 8.1 puanlık radikal bir düşüş ve iyileşme saptandı. Definium Therapeutics İcra Kurulu Başkanı Rob Barrow, elde edilen verilerin tıp literatüründe benzeri görülmemiş hızlı, güçlü ve kalıcı bir klinik rahatlamayı tescillediğini belirterek, bu sonuçların majör depresyon yönetiminde tamamen yeni bir paradigmanın kapısını araladığını vurguladı. Geleneksel antidepresanların en büyük sinsi handikaplarından biri olan ve tedavinin ilk haftalarında hastalarda görülebilen intihar eğilimi veya kronik uykusuzluk gibi ağır komplikasyonlar, DT120 molekülünde tamamen bertaraf edildi. Yayımlanan resmi güvenlik raporlarına göre, ilaç uygulanan hastaların klinik takibinde intihar düşüncesinde (suicidal ideation) zerre artış saptanmadı ve yeni bir sistemik güvenlik riski rapor edilmedi.

Klinik psikologlar ve nörologlar, kaydedilen yan etkilerin yüzde 99'unun hafif veya orta şiddette olduğunu, bu sinsi reaksiyonların ise sadece ilacın alındığı ilk günle sınırlı kalarak tamamen

geçici bir seyir izlediğini belgeledi. Northwestern Üniversitesi Feinberg Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. John Sonnenberg, "Majör depresyon hastalarının çok büyük bir kısmı mevcut kimyasal tedavilerden kısmi yanıt alıyor, sürekli ilaç değiştirmek zorunda kalıyor ve uzun vadeli toksik yan etkilere maruz kalıyordu. Bu tarihi başarı, mevcut tüm sınırlılıkları yıkarak hastanın yaşam kalitesini tek bir seansla koruma altına alıyor" açıklamasında bulundu. Daha önce Amerika Birleşik Devletleri Gıda ve İlaç İdaresi (FDA) tarafından yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) tedavisindeki başarısı nedeniyle "Çığır Açan Tedavi" (Breakthrough Therapy) statüsüne alınan liserjit tartrat bileşiği, bu son depresyon zaferiyle birlikte resmi ruhsatlandırma sürecine bir adım daha yaklaştı. İlacın başarısını perçinlemek adına, dozaj hassasiyetini siber titizlikle ölçecek ikinci büyük Faz 3 çalışması olan Ascend deneyi için de düğmeye basıldı.

Gelecek sayımızda yine sizi heyecanlandıracak yeni bilimsel çalışmalardan hazırladığımız bir köşeyle buluşmak üzere umutla kalın.

15.07.2026

BABAM İYİLEŞTİ Mİ

YAZAN: Emine KAMÇI

eminekamci@hotmail.com

Tıpkı gençlik yıllarına dönmüştü.

O güleç yüzüyle, kahkahalarıyla, mülayim biri olmuş çıkmıştı. Söylenene itiraz etmeden, boyun eğiyor, bizimle eğlenmeye çalışıyordu. Zayıflamıştı ama sağlıklı görünüyordu. Yine eski günlerdeki gibi bütün ev halkıyla birlikte neşeli bir gün geçiriyorduk.

Ben, o çocukluk günlerimdeki gibi kıpır kıpır halimle ortalıkta dolaşıyor, babama ufak tefek sataşmalarda bulunarak, onun şakalarına yanıt vermeye çalışıyordum. Sonunda babamı bir müzik eşliğinde dansa kaldırdım. O da ne? Babam hiç dans etmesini bilmezdi ki. Bu biraz tuhaftı ama babam önerimi geriye çevirmeden benimle dans etmeye başladı. Bunda bir iş vardı; bu kadarı da fazlaydı. Babam, hiç alışkanlığı olmadığı şeyleri yapıyordu.

Odanın ortasında birbirimize sarılmış halde defalarca dönüp durduk. Müzik bittiğinde Eski zaman sedirlerine benzeyen, arkasına uzun yastıkların sıralandığı bir divana oturdu babam. Bense, yanına oturacağıma, onun ayakları dibine Çömelmıştım. Bir yandan da öne öne kayan babamı, iki elimin gücüyle geriye ittirip yastıklara yaslamaya çalışıyordum. Babamsa, bana teşekkür ediyor, belinin bu şekilde rahatladığını söylüyordu.

Bir anlık başımı divanın ucuna dayadım. Güneş, pencereden divan örtüsünün dallı, mavi desenlerine vurarak görüntüleri daha bir seçilir hale getiriyordu. Ansızın bir kara sinek, hoplaya zıplaya gelip örtünün desenleri üzerine korkusuzca kondu. Bu görüntü, benim için tamamen tanıdıktı. Küçük bir kız olduğum sıralarda, aynı durumu yaşadığımı anımsıyorum. Bir şey daha anımsıyorum; bu durumun akabinde kendisi de bir çocuk olan küçük ablam yanıma gelip benim resmimi yapmak istediğini söyleyerek, odanın halısının üzerine yüzükoyun yatmamı istedi. Ben de söyleneni yapınca, elime bir elbise fırçası tutuşturdu. Hemen başucuma da birlikte kum oynadığımız küçük oyuncak Kovayı getiriverdi. Böylece, halıyı temizlemekte olan bir kız canlandıracaktım sözüm ona. Ancak, yanıma koymuş olduğu kova boştu. Su falan yoktu tabi ki... sonradan ablamın yapmış olduğu resme baktığımda, kırmızılı halının üzerindeki kız resmini çok beğenmiş, arkasından kuyruk gibi uzayan elbisemin eteğini görünce ablamla birlikte gülmeye başlamıştık.

Bu imgeler de kafama nereden doluşmuştu? Başımı divandan kaldırdığımda, diğer yanda hala arkadaşlarım, küçük ablam, yüksek sesle muhabbetlerine devam ediyorlardı. Babam, hiçbir şeye ama hiçbir şeye itiraz etmeden bizim neşeli sohbetlerimize katılıyor ve mutlu görünüyordu. Evet babam neşeli bir insandı ama daha çok kendi akranlarının yanında bu şekilde davranırdı. Koyu Ecevitçiydi babam. O günlerde konu siyaset olunca, karşındakilerle kıyasıya tartışmaya girer, yürek dolusu Halk Partisini savunurdu. Öyle ki, yetmişlerdeki Kıbrıs Çıkartmasında gösterdiği başarısından dolayı, Kara Oğlanla gurur duymuştu.

Gerçekten de bir tuhaflık vardı ve ben bu tuhaflığı çözmek zorunda hissediyordum. Bunun için küçük ablamın yanına gittim ve onu dışarı götürdüm. Koridora çıktığımızda sağımızda açık duran yatak odasına girerek konuşmaya başladık. Ablama, ‘babam iyileşti mi?’ Diye sordum 1’den. Bu soruma şaşırmıştı. ‘İyileşti mi,’ diye yineledi sözlerimi. ‘O hasta mıydı?’ diye sordu yeniden konuşarak.

Oysa babam, yaklaşık 33 yıl önce ölmüştü. Ölüm nedeni ise kanserdi. Babam yıllarca mide ağrısı çekiyordu ama bunun için pek de doktora gittiği söylenemezdi. Kendi yöntemleriyle midesini rahatlatmanın yollarını deniyordu. Örneğin Karbonatlı su içiyordu, kimi zaman da mide asidini düzenleyen tabletler çiğniyordu.

Ancak sonunda bir gün evin içinde düşüp-düşüp bayıldığında, onu hastaneye kaldırdık. Mide kanaması geçirdiği öğrenilince, Babama epeyce kan verdiler. Karbonatlı su yüzünden midesini haşat etmiş olabilirdi ama Karbonatlı suya bu denli zanlı yakıştırmasını yüklemek de olmazdı. Belki babam karbonatın miktarını fazla kaçırması olabilirdi. Çünkü yıllardan beri insanlar bir miktar Karbonatı, suya karıştırarak içmişler, midelerini rahatlatmışlardı. Günümüzde bile bu uygulamayı sürdürenlere rastlıyoruz.

Yine babama dönecek olursak, kanlandı, canlandı ve sonunda eve döndü. Aradan yıllar geçti. Bir gün yakınlarım tarafından bana telefonla bir haber verildi. Babam çok hastaydı, ölüyordu.

Ancak babamın bulunduğu yerdeki evimize geldiğimde, her şey olup bitmişti. Onu mide kanserinden kaybetmiştik.

Uykudan uyandığımda bütün bunları düşünmüş, gördüğüm düşler kafamı karıştırmıştı. Vakit erken olduğu için yeniden uyumayı denedim; hemen uyumuştum da üstelik.

Evin salonunda oturmuş, içerden gelen müziği dinliyordum. Bir oyun havası çalıyordu. Müzik, olanca sesiyle, açık olan kapıdan dışarıya taşıyordu. O da neydi? Büyük oğlumla küçük oğlum içerideki odanın ortasında, müziğin kıvrak ritmiyle dönüp duruyorlardı. Neşeliydiler; müziğin arasından gülüşleri ta bana kadar geliyordu. Kendi kendime: 'iki kardeş ne güzel uyum sağlıyor;' diye düşündüm. Sonra birden, kanaryalı bir kapı zili işittim. Bu uzun uzun çalan kapı ziline uyandım. Gözlerimi açtığımda, ortalığı dikkatlice dinlediğim halde herhangi bir zil sesi duymadım. Ancak, açık olan pencereden, yan komşunun papağanının ötmekte olduğunu işittim.

Anlaşılan, beni düşler basmıştı. Ortalıkta ne babam vardı ne ablam ne de arkadaşlarım. Küçük oğlumsa çok uzaklarda, çoluğuyla çocuğuyla başka bir ülkede yaşamaktaydı. Büyük oğlum da hala yatağında uyuyordu.

Üzerimdeki sersemliği atmak için salondan balkona doğru yöneldim. Temiz havaya çıktığımda, sabahın serinliği kendime gelmeme yetmişti. İnsanlar, çoktan düşlerinden sıyrılıp gerçek yaşamlarına dönmüşlerdi. Kuşlarsa, armonik bir biçimde 'Mutluluğa davet!' adlı şarkılarını söylemeye başlamışlardı. Bu şarkı, almak isteyene, umut vadediyordu.

SANATIN KADIN SESLERİ TEMMUZ 2026

HAZIRLAYAN: Selvet BAYRAKTAR TOKAT

selvetbayraktarr@hotmail.com

Merhabalar kıymetli takipçilerimiz. Yazın sıcaklığının ortalığı kasıp kavurduğu bu günlerde yine kadınların üretimlerinden sanat dünyasına yansıyanlara yer veriyoruz köşemizde.

Önce Başlıklar:

- Demet Evgar'dan Deniz Göktaş'ın Tutuklanmasına Tepki
- Semra Gökalp'in "Ben Hâlâ Buradayım" Kitabı Yayımlandı
- Piraye Koleksiyonu' Erişime Açıldı
- Duygu Asena Roman Ödülü Nazlı Doğan Özsöz'ün Oldu

Demet Evgar'dan Deniz Göktaş'ın Tutuklanmasına Tepki

Komedyen Deniz Göktaş, dijital medyada büyük ilgi gören "Ölü Deniz" adlı stand-up gösterisinde yer alan bazı espriler gerekçe gösterilerek yürütülen soruşturma kapsamında tutuklandı. Hakkında adli işlem başlatıldığını öğrenmesinin ardından yurt dışı tatilini yarıda keserek Türkiye'ye dönen Göktaş, havaalanına indiği sırada gözaltına alınmış ve sevk edildiği mahkemece cezaevine gönderilmişti. Tutuklama kararına, sanat dünyasından tepkiler gelmeye devam ediyor. Son olarak ünlü oyuncu Demet Evgar, meslektaşının tutuklanmasına ilişkin sosyal medya hesabı üzerinden bir açıklama yayımladı. "Dini değerleri aşağılama" ve "cumhurbaşkanına hakaret" suçlamalarıyla karşı karşıya kalan Deniz Göktaş'ın durumu hakkında duyduğu üzüntüyü dile getiren Demet Evgar, paylaşımında şu ifadelerle yer verdi:

"Deniz'in tutuklanmasına çok üzüldüm. Sanatın, mizahın ve sözün korkmadan var olabildiği günlere olan inancımı korumak istiyorum. Hukukun ölçülü, adil ve özgürlükten yana işlemesini diliyorum."

Semra Gökalp'in "Ben Hâlâ Buradayım" Kitabı Yayımlandı

ALS teşhisinin üzerinden geçen beş yılın ardından **Semra Gökalp**, hastalıkla birlikte değişen yaşamını kitaplaştırdı. Destek Yayınları etiketiyle yayımlanan 'Ben Hâlâ Buradayım', yalnızca bir hastalık anlatısı değil; ALS hastalarının görünmeyen dünyasına, bakım verenlerin yüküne ve hayata tutunma mücadelesine içeriden bir tanıklık sunuyor.

Bugün gözleri dışında vücudundaki hiçbir kasını hareket ettiremeyen ancak zihni ve hafızası yerinde olan Gökalp, kitabında teşhis sürecinden Avrupa'daki ALS kliniklerinde yürüttüğü tedavi arayışlarına, sonuçsuz kalan yöntemlerden "umut tacirlerine kadar yaşadığı deneyimleri aktarıyor. Aile ilişkileri, bakım verenlerin tükenmişliği ve hastaların toplum içinde karşılaştığı görünmez zorluklar da kitabın ele aldığı başlıklar arasında yer alıyor. Bir dönem havacılık sektöründe yöneticilik yapan, seyahat eden ve aktif bir yaşam süren Gökalp, kitabında hastalığın değil, hastalığa rağmen yaşamın nasıl sürdürülebileceğini anlatmayı amaçlıyor. Okuru, tavsiye vermeden önce dinlemeye, acımak yerine anlamaya ve ALS hastalarını hayatın dışında bırakmamaya davet ediyor.

Semra Gökalp yaşama tutunma kararlılığını şu sözlerle dile getiriyor:

"ALS benden çok şey aldı ama anlatacaklarımı alamadı. Ben hâlâ buradayım. Ve ben, bütün hastalıkların gözünün içine baka baka yaşamayı seçiyorum."

Ben Hâlâ Buradayım, ALS hastaları ve yakınlarının yanı sıra hastalığı yakından tanımak isteyen okurlar için de kişisel bir tanıklık ve yaşam anlatısı olarak raflardaki yerini aldı.

Piraye Koleksiyonu' Erişime Açıldı

Nâzım Hikmet'in büyük aşkı ve eşi Piraye'ye (Hatice Piraye Altınoglu, 1906-1995) yıllarına ait kişisel arşiv, edebiyat ve tarih meraklıları için dijital ortama aktarıldı.

Piraye ve Nâzım'ın ortak geçmişine dair bugüne dek gün yüzüne çıkmamış veya bir arada sunulmamış pek çok materyal, pirayekoleksiyonu.com adresi üzerinden erişime açıldı. Edebiyat tarihine birinci elden kaynaklık etme misyonu taşıyan arşivde; Nâzım Hikmet ile Piraye arasındaki yazışmaların yer aldığı 'Mektuplar' bölümünün yanı sıra, dönemin ruhunu yansıtan 'Fotoğraflar' ve 'Belgeler' öne çıkıyor.

Sitede ayrıca Piraye'nin iç dünyasına ve günlük yaşamına ışık tutan 'Defterler', 'Tablo / Desen ve El İşleri' ile şahsi kütüphanesindeki eserlerin sergilendiği 'Kitaplığından' başlıklı özel kategoriler bulunuyor. Nâzım Hikmet ve Piraye'nin hayatına dair bütüncül bir hafıza kaydı oluşturan web sitesi, sadece edebiyat okurları için değil, kültür-sanat tarihçileri ve biyografi araştırmacıları için de eşsiz bir kaynak niteliği taşıyor.

Titiz bir tasnif süreciyle hayata geçirilen dijital arşivin telif hakları konusunda ise günümüzün teknolojik tartışmalarına atıf yapan dikkat çekici bir hukuki şerh bulunuyor. Platformda yer alan açıklamada, sitedeki içeriklerin telif hakkı mevzuatı kapsamında korunduğu hatırlatılarak, “Yapay zekâ sistemlerinin eğitimi dâhil tüm izinsiz kullanımlar yasaktır” ifadelerine yer verildi.

Duygu Asena Roman Ödülü Nazlı Doğan Özsöz'ün Oldu

Nazlı Doğan Özsözün ilk romanı olan Yüreğin Kabarmış, kadınlık deneyimleri ve kuşaklar arası yaraları ustalıkla işlemesi gerekçesiyle Doğan Kitap Duygu Asena Roman Ödülü seçici kurulu tarafından oy birliğiyle ödüle layık görüldü. Ödülünü Jüri Başkanı Asuman Kafaoğlu Buke'nin elinden alan Nazlı Doğan Özsöz ise ödülün kendisi için yalnızca edebi değil, aynı zamanda politik bir anlam taşıdığını belirterek şu ifadeleri kullandı:

"Duygu Asena'nın fikirleriyle kurulan bir çatının altında olmak ve bu ödülü almak, sadece edebi bir tatmin değil politik bir selamlaşma niteliği de taşıyor benim için. Duygu Asena iyi ki bu topraklardan geçmiş. Bu ödüle layık görüldüğümünden beridir özellikle kadın edebiyatçı arkadaşlarımdan umutların yeniden yükseldiğine dair mesajlar aldım. Henüz ilk romanı basılan bir yazara bu ödülün layık görülmesi birçok sanatçıya da umut oldu."

Gelecek sayımızda sanata ve kadına dair gündeme yansıyanları sizlerle buluşturmak üzere sevgiyle kalın.

GÖRME ENGELLİ KADINLARIN BAĞIMSIZLIK YOLCULUĞU

YAZAN: Nur Banu HELVACIOĞLU

banu190343@gmail.com

Hayat, çoğu zaman görerek öğrenilen ve görerek sürdürülen bir düzen gibi anlatılır; oysa görmeden de hayatı anlamanın, üretmenin ve yönetmenin mümkün olduğunu gösteren sayısız güçlü kadın vardır. Görme engelli kadınlar, günlük yaşamın her alanında bağımsız olabilmek için hem kendi iç güçlerini hem de geliştirdikleri yöntemleri kullanarak hayatlarını kurarlar. Yemek yapmaktan temizliğe, teknolojiyi kullanmaktan sosyal hayata kadar her alanda kendilerine özgü bir düzen oluştururlar.

Yemek yapmak dışarıdan bakıldığında zor gibi düşünülse de aslında düzen ve alışkanlıkla oldukça sistemli hale gelir. Malzemelerin yerleri sabittir ve çoğu zaman hiç değiştirilmez. Baharatlar ve diğer ürünler, dokunarak ayırt edilecek şekilde düzenlenir. Ölçü almak için pratik yöntemler kullanılır. Ocağın düğmeleri ezberle ya da dokunsal işaretlerle kontrol edilir; pişme süresi ise ses, koku ve buharla anlaşılır.

Temizlik de benzer şekilde belirli bir sistemle yürütülür. Evdeki eşyaların yeri sabittir; her şey dokunarak ve hafızayla bulunur. Temizlik yapılırken alanlar bölümlere ayrılır ve sırayla temizlenir, böylece hiçbir yer atlanmaz. Süpürme ve silme işlemleri düzenli bir şekilde yapılır.

Teknoloji ise görme engelli kadınların hayatını büyük ölçüde kolaylaştırır. Akıllı telefonlar ve bilgisayarlar; ekran okuyucu programlar ve sesli komut sistemleri sayesinde aktif olarak kullanılabilir. Mesaj yazmak, alışveriş yapmak, bilgiye ulaşmak ve sosyal medyada bulunmak mümkündür.

Bu durum bağımsızlığı artırır. Ancak tüm bu kolaylıkların yanında zorluklar da vardır. Özellikle dış dünyada karşılaşılan fiziksel engeller, şehir düzenindeki eksiklikler, kaldırımların uygun olmaması ve yönlendirme yetersizlikleri günlük hayatı zorlaştırabilir. Bunun yanında toplumun bilinçsiz yaklaşımı da ayrı bir engeldir. Gereksiz yardım ısrarı, küçümseyici tavırlar ve önyargılar, görme engelli kadınların karşılaştığı zorluklardandır.

Buna rağmen görme engelli kadınlar, zamanla kendi yollarını bulmayı öğrenir. Baston kullanımı, yön bulma teknikleri, sesleri ve dokuları tanıma gibi beceriler gelişir. Bir yere gitmeden önce plan yapmak, alternatif yollar düşünmek ve gerektiğinde destek istemek bu sürecin bir parçasıdır. Bağımsızlık, sadece bir işi yapabilmek değil; aynı zamanda kendine güvenmek ve kendi

hayatının kontrolünü elinde tutmaktır. Görme engelli kadınlar, her gün bu bağımsızlığı yeniden inşa eder. Küçük görünen her başarı, büyük bir emeğin sonucudur.

Sonuç olarak görme engelli kadınların hayatı sadece zorluklardan ibaret değildir. Bu hayat; öğrenilen, geliştirilen ve her gün yeniden kurulan bir dengedir. Onların hikayesi engellerin değil, uyum sağlamanın ve gücün hikayesidir. Ve bu hikâye, bakmanın değil, gerçekten görmenin ne demek olduğunu yeniden anlatır.

BU GÜN NE YİYELİM

FIRINDA KÖFTE VE PATATES

Hazırlayan: Rahime SÖYLEMEZ

Soylemezrahime35@gmail.com

Merhaba sevgili okurlar.

Bugün sizlerle, fırında köfte ve patates tarifimi paylaşmak istiyorum. Küçük dokunuşlarla lezzetine lezzet katan, misafir sofralarına çok yakışan bu nefis ana yemeği mutlaka denemenizi tavsiye ederim.

Hazırlanışı:

Yarım kilo kıymayı uygun bir yoğurma kabına alalım. Üzerine 1 adet yumurta, 1 çay bardağı ekmek kırığı, 1 adet rendelenmiş soğan, bir tutam ince kıyılmış maydanoz, 1 çay kaşığı kimyon, 1 çay kaşığı karabiber, 1 çay kaşığı kekik ve 1 çay kaşığı tuzu ekleyelim. Tüm malzemeleri güzelce yoğuralım. Hazırladığımız köfte harcının üzerini kapatıp, diğer malzemeleri hazırlayana kadar buzdolabında dinlendirelim.

Bu sırada 2-3 adet patatesin kabuklarını soyup elma dilimi şeklinde doğrayalım. Patateslerin üzerine biraz tuz ve pul biber ekleyerek karıştıralım, ardından fırın tepsisine düzgünce yayalım.

Dinlenen köfte harcından ceviz büyüklüğünde parçalar koparıp elimizde yuvarlayalım. Hafifçe bastırarak şekil verelim ve patateslerin üzerine dizelim.

1 adet büyük boy domatesi dilimleyip köftelerin üzerine yerleştirelim. Ardından 2-3 adet yeşil biberi doğrayıp köftelerin arasına dizelim. 2-3 diş sarımsağın kabuklarını soyup bütün hâlde köftelerin arasına serpiştirelim.

Eğer kullandığımız kıyma yağsız ise, 1 yemek kaşığı tereyağını küçük parçalar hâlinde yemeğin üzerine yerleştirebilirsiniz.

Sosu için ayrı bir kâsede 2 tatlı kaşığı salça ile çeyrek çay bardağı sıvı yağı karıştıralım. Üzerine 2 su bardağı su ve damak zevkinize göre biraz tuz ekleyerek iyice karıştıralım. Hazırladığımız sosu yemeğin her yerine gelecek şekilde tepsiye dökelim.

Bir adet yağlı kâğıdı ıslatıp elimizle fazla suyunu sıkalım ve tepsinin üzerini kapatalım. Önceden ısıtılmış 180 derece fırında yaklaşık 30 dakika pişirelim. Sürenin sonunda yağlı kâğıdı alıp yemeği üzeri hafifçe kızarana kadar 2-3 dakika daha fırında bekletelim.

Ben yemek pişirirken sesleri ve kokuları takip ediyorum. Arada bir çatal yardımıyla patatesleri kontrol etmeyi de ihmal etmiyorum. Patatese çatal rahatça batıyorsa yemeğimiz servise hazır demektir.

Fırında köfte ve patatesi pilav ve cacık eşliğinde servis edebilirsiniz.

Afiyet olsun, keyifli okumalar ve kolay gelsin.

TANIŞMIŞ MIYDIK?

YAZAN: Ebru BOZCUK

ebrubozcuk@hotmail.com

Son zamanların en büyük eksikliklerinden birinin aidiyet kavramı üzerine olduğu kanaatindeyim. Bir yere ait olma hissi; savrulduğumuz bir hayatta soruların tanıdık, bildik bir yerden gelmesi gibi kalbi ferahlatan bir hal...

İnsanoğlu yaratılıştan bu yana bir topluluğa ait olma ve "güvendeyim" algısı üzerine kafa yormuştur. İşte bu nedenle tanıdık olana sığınıp, adı “nostalji” ya da “konfor alanı” diye yaftalansa da o bilinen limana demir atmak galiba hepimize çok iyi geliyor.

ESKİYİ ARAMAK

Çoğumuz eski bir Türkçe şarkıda, çocukluktan kalma emaye bir tabakta, bakır bir cezvede, teki kalmış eski bir porselen fincanda, anneannemizden hatıra bakır bir tencerede ya da eski bir dantel örtüde buluyoruz bu hissi... Geçmişte yaşadığımız mutlu anları bu eşyalara atfediyoruz belki de. Oysa yaşanan onca kötü hatıra olmasına rağmen, ısrarla iyiyi yâd ediyoruz. Sanırım insan beyni kötüyü silmek konusunda oldukça idmanlı ve iyi ki öyle.

Hal böyle olunca; etli yaprak sarmasını yoğurtla yemek, denizden çıkınca suyunu akıta akıta karpuz yemek, kısır yapıp komşuları çağırmak, su bardağının altına küçük dantel bir örtü koyuvermek bizi yaşadığımız güzel anlara ısınlandırıyor belki de... İşte o vakit bir tamamlanmışlık hissi yumuşacık sarıyor sizi.

Bu eylemler, bir nevi kendinle bağ kurma ritüeli esasında. Kim bilir, belki de kendimize bir kılavuz arayışı bu. Yolumuzu kaybettiğimiz vakit sığındığımız eski, küçük adetlerimiz; belki de bizi var eden, dönüştüren, iyileştiren terapiler...

ANNE TARİFLERİ

Annemizden kalan bir tarifi yapmak bile bize bazen kılavuzluk edebiliyor esasında. Geldiğin yolu hatırlamak gibi bir şey bu. Damağınızdaki o tat, bir yerlere tutunma aracı adeta. Tanıdık, bildik bir şeyin sizi sarıp sarmalaması hali... Tıpkı eski bir dostla yıllar sonra karşılaşmak gibi...

Sadece ekonomik değil; duygusal ve kültürel olarak da ağır bir yorgunluk yaşıyoruz. Cevapsız sorular, gelecek kaygısı, ideallerin çökme hali, hayal kurmaktan kaçınma, plan yapmama hali dört bir yandan bizi çevirmişken sıkışmış fakat bunu ifade etmeye bile takati kalmamış bir güruh gibi yaşıyoruz.

Artık belli bir yaşanmışlığa sahip ve dünya ile derdi olan, biraz okuyup kritize edebilen insanların dünyasında “DAHA FAZLA”nın bir anlam ifade etmediğini görüyoruz.

SESSİZ LÜKS

Son günlerdeki tanımlamalarda bu durum “SESSİZ LÜKS” olarak ifade ediliyor. Sakin, gösterişsiz, hikayesi ve tanıdıklığı olan şeyler revaçta artık. Çünkü beyin bir noktadan sonra gösterişli olanı değil, tanıdık olanı aramaya başlıyor.

İşte bu aydınlanmadan sonra o eski kahve fincanı, o bakır tencere, o 70’li yıllardan kalan bir şarkı, o zeytinyağlı yaprak sarması size çok daha anlamlı gelmeye başlıyor. Çünkü artık hikayesi olan şeylerin kıymetini gayet iyi anlamış bir yaşta oluyorsunuz. Bu durum, esasında tamamen güvenli bir limana demir atma isteği... Yorgun bedenlerin, yorgun ruhların kendini sağaltma ihtiyacı.

BEN ASLINDA NEREYE AİTİM?

Geçmişin sıcak izleri her zaman insanlık için belirleyici olmuştur fakat sanırım hiçbir zaman bu kadar çok aranır olmamıştı. Galiba en çok sorulan soru da şu: “Ben aslında nereye aitim?”

Köklerimizle kurduğumuz bu bağın bizi iyileştirdiğini fark ettiğimizde değişim başlıyor esasında. Artık kendinizi zorlamadan; size iyi gelen, içinizi ısıtan insanlara, tatlara, coğrafyaya, eşyaya yöneliyorsunuz.

Aile yadigarı bakır bir tepsi ya da eski bir kilim salonunuzun en gözde yerine kuruluveriyor ve bu yaşanmışlık size çok şey ifade ediyor. Hikayesi olan sözde tüm bu “eski”ler sizin için öyle kıymetli oluyor ki köklerinize bir bağ kurduğunuzun farkına varıp varoluşunuzu taçlandırıyor ve tekrar yenileniyorsunuz. Böylelikle mutluluğunuzu da daha ulaşılabilir alanlara taşımış oluyorsunuz ve o ev artık tamamen sizi temsil ediyor.

BİR KAHVE ALIR MISINIZ?

Ve nihayetinde bir kahve sizin için filtresiz bir sohbeti, ince belli bardakta içilen demli bir çay kalabalık kahvaltı sofralarını hatırlatırken; patlıcan, biber, kabak dolması da çocukluğa dönmek olarak kalbinizdeki yerini alıveriyor. Ait olduğunuz yeri, dönemi, hayatı, hisleri hatırlatıyor.

İşte o vakit “OLMAK İSTEDİĞİM YERDEYİM” hissiyle sarıp sarmalanıyorsunuz. Sonrasında ise sular biraz duruluyor ve kalp bile gülümseyiveriyor...

Köklerimize tutunduğumuz, incelikleri kaybetmediğimiz, “AZ İYİDİR” felsefesiyle usul-usul yaşayacağımız güzel günler dileğimle.

Temmuz / 2026

AŞKIM, KANKA, DİLİMİZE NE OLUYOR?

YAZAN: Selma ERDEL

selmaerdel@yahoo.com.tr

Son yıllarda fark ettiniz mi? Dilimiz hızla değişiyor. Bir zamanlar "arkadaşım", "dostum", "kardeşim" dediğimiz insanlar artık "kanka" oldu. Sevgilimize söylemeye kıyamadığımız "aşkım" ise neredeyse herkes için kullanılan sıradan bir hitap şekline dönüştü.

Peki, gerçekten buna ihtiyacımız var mı?

"Kanka" kelimesi günlük hayatta sıkça kullanılıyor. Kökeni üzerine farklı görüşler bulunsa da "kan kardeşi" ifadesinden türediğini söyleyenler de var, farklı dillerden geldiğini savunanlar da. Ancak benim üzerinde durduğum nokta kelimenin kökeni değil; Türkçemizde "arkadaş", "dost", "yoldaş", "kardeşim" gibi güzel karşılıklar varken neden başka kelimelere yöneldiğimizdir.

Ne yazık ki çoğu zaman kullandığımız kelimelerin nereden geldiğini, ne anlama geldiğini bile araştırmadan dilimize yerleştiriyoruz. Yabancı ya da argo ifadeler kullanınca kendimizi daha modern, daha farklı hissettiğimizi sanıyoruz. Oysa farkında olmadan kendi dilimizi yavaş yavaş yıpratıyoruz.

Bir dili korumak yalnızca alfabesini korumak değildir. O dili oluşturan kelimelere, anlamlara ve kültüre de sahip çıkmaktır.

Dil, bir milletin hafızasıdır. Hafızasını kaybeden toplumlar ise zamanla kimliklerini de kaybetmeye başlar.

Elbette diller birbirinden etkilenir. Bu, doğal bir süreçtir. Ancak kendi dilimizde karşılığı bulunan kelimeleri terk edip yabancı veya anlamını bile bilmediğimiz ifadeleri tercih etmek, bana göre doğru değildir.

Asıl dikkatimi çeken ise son dönemde çok yaygınlaşan bir başka kelime: "Aşkım."

Eskiden bu kelime çok özeldi. İnsan sevdiğine, eşine, hayat arkadaşına söylemeye bile çekinirdi. Çünkü "aşkım" yalnızca bir hitap değildi; derin sevgi, bağlılık ve romantik bir anlam taşırdı.

Bugün ise samimi olduğumuz, sohbet edebildiğimiz kişilere, bunlardan bazıları: Komşuya, arkadaşına, iş arkadaşına, hatta çocuklara bile "aşkım" denildiğini görüyoruz.

Oysa "aşkım" kelimesi sevgiliye söylenen çok kıymetli bir sözdür. Böylesine değerli bir hitabı her yerde ve herkese kullanınca, o kelimenin taşıdığı anlam da zamanla sıradanlaşıyor.

Daha da düşündürücü olanı, çocuğuna sürekli "Aşkım, yemeğini ye.", "Aşkım, oyuncaklarını topla.", "Aşkım, uyu." diyen anne ve babaların, birkaç dakika sonra aynı kelimeyle çocuklarına kızabilmeleridir. "Aşkım, kaç kere söyledim!", "Aşkım, uslu dur!" gibi cümleler, kelimenin taşıdığı duygusal değeri zedeliyor.

Çocuğunuz sizin evladınızdır. Ona "evladım", "kuzum", "canım", adıyla ya da sevgi dolu başka ifadelerle seslenebilirsiniz. Ama "aşkım" kelimesi bana göre eşe ve sevgiliye ait özel bir hitap olarak kalmalıdır.

Çünkü kelimeler yalnızca seslerden ibaret değildir. Her biri bir anlam, bir duygu ve bir kültür taşır.

Ağzımızdan çıkan her söz önce kulaklarımıza ulaşmalıdır. Konuşurken seçtiğimiz kelimeler, aslında kim olduğumuzu anlatır. İnsan kullandığı kelimelerle tanınır; nezaketiyle, üslubuyla ve dili kullanma biçimiyle hatırlanır.

Türkçe, bize bırakılmış en büyük kültürel miraslardan biridir. Ona sahip çıkmak yalnızca dil bilimcilerin ya da öğretmenlerin görevi değildir. Hepimizin sorumluluğudur.

Kelimelerimizi özenle seçelim. Çünkü dilimizi koruduğumuz kadar, kimliğimizi de korumuş oluruz.

"Unutmayalım; çocuklarımıza bırakacağımız en büyük miras ne maldır ne mülk... En büyük mirasımız dilimizdir. Dilimizi doğru kullanmadığımız her gün, yalnızca kelimelerimizi değil, geleceğimizi de yoksullaştırıyoruz."

19.07.2026

ÖRNEK BİR TOPRAK MÜCADELESİ

ÇEVİREN: Nihal İŞCEL

nihal.iscel@gmail.com

O, Avustralya'daki bir üniversitede bahçıvandı. 1974 yılında bir gün öğle yemeğinde, iki tarihçi ona ailesinin altı bin yıldır sahip olduğu adanın hukuken kendilerine ait olmadığını söyledi. O da şöyle dedi: "Olmaz öyle şey. O onların değil, bizim." On yıl sonra bu cümleyi ülkenin en yüksek mahkemesine taşıdı ve öldükten beş ay sonra davayı kazandı.

Onun adı Eddie Koiki Mabo'ydu ve Avustralya'nın en eski yalanını sonunda parçalayan adam oydu.

Asıl adı Edward Koiki Sambo idi. 29 Haziran 1936'da Mer Adası'ndaki küçük Las köyünde doğdu. İngilizcede Murray Adası olarak bilinen bu ada, Avustralya ana karasının kuzey ucu ile Papua Yeni Gine arasındaki turkuaz denizde, volkanik kaya ve mercan resiflerinden oluşan Torres Boğazı'nın en doğudaki adalarından biridir. Halkı Meriam halkıdır. En az altı bin yıldır, belki çok daha uzun süredir Mer'de yaşamaktadırlar. Eddie'nin annesi doğumundan kısa süre sonra öldü. Meriam geleneğine göre dayısı Benny Mabo ve teyzesi Maiga tarafından evlat edinildi. Onların soyadını aldı. Halkının dili olan Meriam Mir dilini konuşarak büyüdü ve adadaki küçük misyoner okulunda İngilizce öğrendi.

Yürümeye başladığı andan itibaren adanın ailesine ait olduğunu biliyordu. Meriam geleneklerinde Mer'deki her toprak parçası haritalanmıştı her bahçe alanı, her mercan resifi, her balıkçılık bölgesi belirli bir klana aitti ve Avrupa'daki herhangi bir mahkemeden daha eski bir miras sistemiyle ebeveynlerden çocuğa aktarılırdı. Babası öldüğünde Eddie'nin toprağı Eddie'ye geçecekti. Bu bir teori değildi. Onun için yıldızlar kadar açıktı.

On altı yaşındayken Queensland hükümeti onu sömürge misyon yasasının küçük bir ihlali nedeniyle Mer'den sürgün etti. Evine dönmesine izin verilmedi. Hayatının geri kalanını kendi ülkesinden sürgün edilmiş biri olarak geçirdi, inci teknelerinde çalıştı, şeker kamışı kesti, demiryolu döşedi, kuzey Queensland boyunca kasabadan kasabaya dolaştı. 1959'da ana karadaki Townsville kasabasında, Bonita Neehow adında Avustralya Güney Deniz Adalı bir kadınla evlendi. Birlikte yedi çocukları oldu ve üç çocuk daha evlat edindiler.

Otuzlu yaşlarının başında Townsville'deki James Cook Üniversitesi'nde bahçıvan olarak işe başladı. Çimleri biçti. Çitleri budadı. Kampüsteki gülleri kesti. Ve boş bulduğu her dakikada üniversite kütüphanesine gidip kendi halkı hakkında bulabildiği her kitabı alıp okudu.

Eddie Mabo'nun üniversite diploması yoktu. Sadece ilkokul eğitimi vardı. Ama 1970'lerin ortasına gelindiğinde James Cook Üniversitesi'ndeki profesörler ve lisansüstü öğrenciler bahçıvanı derslerine konuk konuşmacı olarak davet ediyorlardı, çünkü binadaki hiç kimse Torres Boğazı Adaları hakkında ondan daha fazla şey bilmiyordu. İki genç tarihçi Noel Loos ve Henry Reynolds ile arkadaş oldu. Kampüs banklarında birlikte öğle yemeği yediler. Tarih, toprak ve Avustralya'nın ilk halklarına yapılanlar hakkında konuştular.

Ve 1974 yılında bir gün, Noel Loos'un hayatı boyunca unutamayacağı bir şey oldu.

"Öğle yemeği yiyorduk," diye hatırladı Loos sonradan, "Koiki Mer'deki toprağından söz ediyordu. Henry ile ben onun gerçekten o toprağın sahibi olduğunu düşündüğünü fark ettik. Birbirimize baktık ve ona bunun kendisine ait olmadığını, Kraliyet toprağı olduğunu söyleme gibi zor bir sorumluluğumuz vardı."

Eddie yemek yemeyi bıraktı.

“Olmaz öyle şey,” dedi. “O onların değil. Bizim.”

İki tarihçi ona 186 yıldır Avustralya’yı yöneten hukuk doktrininin açıklanmıştı: Terra Nullius kimseye ait olmayan toprak. 1770’te Teğmen James Cook Avustralya’nın doğu kıyısını Britanya adına ilan ettiğinde, Britanya hukuku kıtanın hukuken boş olduğunu savunmuştu yani altmış bin yıldır orada yaşayan Aborjin ve Torres Boğazı Adalı halkların Avrupa mahkemelerince tanınan hiçbir toprak sahipliği yoktu. O günden itibaren Avustralya’daki her karış toprak Britanya Tacı’na, sonra da Avustralya devletine ait sayılmıştı. Buna Mer de dahildi. Eddie’nin bahçesi de. Atalarının mezarları da.

Eddie Mabo o bankta oturdu ve ilk kez Avustralya hukukunun ailesini kendi adalarında işgalci saydığını anladı.

Ve orada otururken buna karşı savaşmaya karar verdi.

Bir yol bulması yedi yıl sürdü. Eylül 1981’de James Cook Üniversitesi’nde bir toprak hakları konferansı düzenlendi. Eddie, Meriam halkının toprak miras sistemi hakkında bir konuşma yaptı. Mer’de kimin neye sahip olduğu, bunun nasıl kuşaktan kuşağa geçtiği ve sayısız nesildir nasıl sürdüğü hakkında. Dinleyiciler arasında Perth’li Avukat Greg McIntyre vardı. Konuşmadan sonra Eddie’nin yanına geldi ve bir öneride bulundu: Bunu Yüksek Mahkeme’ye taşısalar nasıl olurdu? Hakimlerden, Avustralya hukuk tarihinde ilk kez, terra nullius doktrininin gerçekten doğru olup olmadığını incelemelerini isteselerdi?

20 Mayıs 1982’de Avustralya Yüksek Mahkemesi’nde dava açıldı. Davacılar beş Meriam kişiydi: Eddie Koiki Mabo, Rahip David Passi, Sam Passi, James Rice ve Meriam kadını Celuia Mapo Salee. Mahkemeden, Murray Adaları’nın kendi hukuklarına göre kendilerine ve halklarına ait olduğunun ve bu mülkiyetin hiçbir zaman ortadan kaldırılmadığının tanınmasını istediler.

Dava on yıl sürdü.

Queensland hükümeti her adımda onlara karşı çıktı. Dava ilk kez 1986’da görülürken Queensland geriye dönük etkili acil bir yasa çıkardı: 1985 Queensland Coast Islands Declaratory Act. Bu yasa Torres Boğazı adalarının 1879’dan beri başka tüm hak, çıkar ve taleplerden arındırılmış şekilde Kraliyet’e ait olduğunu ilan ediyordu. Eddie ve avukatları bu yasaya itiraz etti. Aralık 1988’de Yüksek Mahkeme yasayı geçersiz saydı. Bu dava bugün Mabo No.1 olarak bilinir.

Geriye Mabo No.2 kaldı yani Avustralya’da yerli mülkiyet hakkı (native title) diye bir şeyin var olup olmadığı sorusu.

On yıl boyunca otuz üç Meriam insanı ifade verdi. Dört bin sayfa tutanak oluşturuldu. Eddie Mabo günlerce tanık kürsüsünde durup atalarının topraklarını, her mercan resifini, her bahçe alanını, her klan sınırını hafızasından hem Meriam dilinde hem İngilizce anlattı.

Beş davacıdan ikisi dava sürerken öldü. Sam Passi öldü. Celuia Mapo Salee öldü.

1991'e gelindiğinde davanın yükü Eddie'nin sağığını açıkça bozuyordu. Bitkin düşmüştü. Yetişkin hayatının çoğunu Mer'e dönmeden geçirmişti. Dava arkadaşlarının öldüğünü görmüştü. Townsville'de Aborjin Hukuk Servisi'nde saha görevlisi olarak çalışıyor, boş zamanlarında adasının suluboya resimlerini yapıyordu.

1991 sonlarında kendisine kanser teşhisi kondu.

21 Ocak 1992'de Eddie Koiki Mabo, Brisbane'de 55 yaşında öldü. Yüksek Mahkeme Mabo No.2'de son sözlü savunmaları sekiz ay önce dinlemişti. Hakimler henüz karar vermemişti. Eddie Townsville'deki Belgian Gardens Mezarlığı'na gömüldü. Ailesi on yıllık mücadelenin kazanılıp kazanılmadığını bilmiyordu.

Beş ay sonra, 3 Haziran 1992'de Avustralya Yüksek Mahkemesi kararını açıkladı.

Yedi yargıçtan altısı Meriam halkı lehine karar verdi. Mahkeme şöyle dedi: "Meriam halkı, Murray Adaları topraklarının mülkiyetine, kullanımına ve yararlanmasına karşı tüm dünyaya karşı hak sahibidir."

Karar daha da ileri gitti. Terra nullius doktrininin mahkemenin kendi sözleriyle hukuki bir kurgu olduğu ilan edildi. Yerli Avustralyalılar hiçbir zaman topraklarında yok olmamıştı. Britanya Tacı egemenliği almıştı, ama mülkiyeti değil. Yerli mülkiyet hakkının hukuken ortadan kaldırılmadığı her yerde hâlâ var olduğu kabul edildi. Kıtanın her yanında.

Avustralya hukukunun iki yüz dört yıllık doktrini tek bir öğleden sonra yıkılmış oldu.

On iki ay sonra federal hükümet 1993 Native Title Act yasasını çıkardı. Bu yasa Avustralya'daki tüm Aborjin ve Torres Boğazı Adalı topluluklara atalarının on binlerce yıldır sahip olduğu toprakları geri talep etmek için hukuki yol açtı. Sonraki yıllarda milyonlarca kilometrekarelik alanda yerli mülkiyet hakkı tanındı.

Bunların hiçbirisi bir üniversite bahçivani, bir sandviç ve bir cümle olmadan gerçekleşmezdi: "Olmaz öyle şey. O onların değil. Bizim."

Ama hikâye kararla bitmez.

3 Haziran 1995'te kararın üçüncü yıldönümünde Eddie'nin ailesi Townsville'deki mezarında siyah granit mezar taşının açılışı için anma töreni düzenledi. Yüzlerce kişi geldi. Başbakan Paul Keating saygı mesajı gönderdi. Tören güzeldi ve ağırbaşlıydı. Mabo ailesi yıllar sonra ilk kez babalarının hak ettiği şekilde onurlandırıldığına inanarak eve gitti.

Gece biri mezara geldi. Mezar taşına gamalı haçlar spreylere boya ile çizdi. Eddie'nin adının üzerine kırmızı boyayla ırkçı hakaretler yazdı. Yüzünün bronz portresini söküp çaldı.

Bonita Mabo ertesi sabah mezarlıkta durup ağladı.

Aile karar verdi. Eddie böyle bir yerde yatmayacaktı. Onu eve götüreceklerdi.

18 Eylül 1995'te Eddie Koiki Mabo yeniden Mer Adası'nda, Las köyü mezarlığında, atalarının mezarlarının birkaç metre yanında, hayatı boyunca kendisine ait olduğunu kanıtlamaya çalıştığı toprağa gömüldü.

O gece Torres Boğazı'nın yıldızları altında Meriam halkı onun için seksen yıldır Mer'de yapılmamış bir tören gerçekleştirdi, yalnızca Meriam krallarına ayrılmış geleneksel defin töreni.

Kızı Gail Mabo, Avustralya'nın en saygın görsel sanatçılarından biridir. Eşi Bonita, 2018'de ölümünden sadece günler önce James Cook Üniversitesi'nden fahri doktora aldı. Büyük yeğeni Patty Mills, Avustralya'nın gelmiş geçmiş en büyük basketbolcularından biridir. Üç kez Olimpiyat madalyası kazanmış ve Eddie'nin hikâyesini NBA kariyeri boyunca gururla taşımıştır.

Bugün Southern Cross takım yıldızında Koiki adı verilen bir yıldız vardır; 2015'te Sydney Gözlemevi tarafından resmen adlandırılmıştır. Torres Boğazı halklarının binlerce yıldır denizde yön bulmak için kullandığı takımyıldızın içindedir. Eddie'nin adı artık yıldızlar var oldukça adasının göğünde görülecektir.

Townsville'deki James Cook Üniversitesi'nde, bir bahçıvanın öğle aralarında kendi halkı hakkında bulduğu her şeyi okuyarak zaman geçirdiği kütüphane artık Eddie Koiki Mabo Kütüphanesi adını taşır.

3 Haziran Avustralya'da ulusal anma günüdür: Mabo Günü.

Bazı adamlar davalarını kendi yaşamlarında savunur ve kazanırlar.

Çok azı daha zorunu yapar. Hayatlarının on yılını bir davaya taşırlar, dava arkadaşlarının yarısını mezara uğurlarlar, karar çıkmadan kendileri ölürler ve yine de öldükten sonra kazanarak ülkelerini sonsuza dek değiştirirler.

Eddie Mabo zaferini hiç görmedi.

Ama zafer ona geri döndü. Mer'de yeniden gömüldüğü gece, Meriam bayrağı onarılmış mezar taşının üzerinde dalgalanırken adalılar Avustralya'dan daha yaşlı bir ilahi söylediler. Çevrildiğinde sözleri şöyle başlıyordu: "Halkını kölelikten çıkarması için kulun Musa'yı gönderdin."

Bazen bir halkı özgürlüğe götüren kişi, o toprağa asla ulaşamayan kişidir.

O sadece yolu gösterir.

SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM

Öykü

CEZAEVİNDE KEP TÖRENİ

YAZAM: Şule SEPİN İÇLİ

sulesepin06@gmail.com

Akşama kadar belediye şirketinde idareci olarak çalışmak hem çok zevkli hem de bir o kadar yorucuydu. Hafta sonları, ev, çocuklar derken dinlenmeye çok az bir zaman kalıyordu. İş telefonları hafta sonu bile zır-zır çalıyordu.

İki kız bir anne, önünde geniş, çiçeklerle bezenmiş bahçesi olan şirin mi şirin, küçük bir evde yaşıyorlardı. Tek maaştı ama olsundu, yetiyordu onlara. İdare etmeyi çok iyi biliyorlardı.

Genel temizlik, ortalığı toparlama derken pazar akşamı gelip çatmıştı işte. Haftalık yemekleri hazırdı. Çocuklar ödevlerini yapmışlar ve uykuya dalmak üzereydiler. Kadın iş kıyafetlerini jilet gibi ütileyip hazır bulundurdu. Geç kalmamak için kahvaltı masasına önceden konacakları da erkenden yerleştirdi.

Yeşil geceliğini giydi, odasının uzun krem rengi perdesini kapattı ve yumuşacık yatağına gömüldü. Yorgunluğu şimdi çıkmıştı işte. Hemen uykuya daldı.

Gecenin kör karanlığıydı. Kapının zili sürekli çalıyor, kapı alacaklı biri varmış da açmıyormuş gibi hızlı hızlı dövülüyordu. Acaba rüya mı görüyordu. Gözlerini güçlükle açtı. Ayaklarının üzerine basarken, çocukları uyandırmamak için sessizce kapıya koştu. Onlarca adam kapıdaydı. Bağırış çağırış eve girdiler polis olduklarını söyleyerek. Kadın şaşkınlıktan dilini yutacak gibi oldu ve içindeki korkuyu bastırarak ağzından sözcükler dökülmeye başladı. “Bu saatte, ne polisi, neden?” Öyle ya kendini geliştirmiş, özel sektörün değerli birçok kurumunda çalışmış, sonrada benim yetişmem de katkısı olan devlete borcum var düşüncesiyle belediyede görev yapmaya başlamış bir yöneticiydi. “Polislik ne işim olur benim.” Diye geçirdi aklından. Bunları söylerken dudakları titriyordu. “Bilmiyormuş gibi konuşma. Hakkında gözaltı kararı var. Çekil önümüzden evi arayacağız.” “Çocuklar” diyecek oldu, ayakkabılarıyla içeri daldılar. Gürültüye çocuklar da uyanmıştı. Pijamalarıyla annelerinin yanına koştular. Tam eteklerinden yapışacaklardı ki “Yaklaşmayın annenize, birbirinize dokunmak yasak” dedi iri yarı adamlardan biri. Çocuklar avaz-avaz bağırarak ağlamaya başladılar. Adamların ikisi çocukları, biri de kadını tutuyordu. Kadın sesindeki korkuyu güçlükle bastırarak “korkmayın, hemen dönerim” diyebildi. Konuşması da yasaktı çocuklarıyla. Bakışlarını çocuklarının gözlerine dikti. Yüreğindeki sevgisini gözlerden gözlere geçiriyordu bu bakışlar.

Küçük kız, 9 yaşlarındaydı. Ablasının eteğinden tutmaya çalıştı. İkisinin de uzun, gür saçları vardı. Gözlerinden o kadar yaş gelmişti ki ikisi de saçlarıyla gözlerini kurulamaya çalışıyorlardı. Adamlar evin her yerini talan edercesine dağıtıyorlardı. Telefonuna el koydular kadının. Sadece bir kişiyi arama hakkı olduğu söylendiği için avukatına haber verebilmişti. Annesini bile arayıp kızlarını emanet edemedi. Biraz tıknaz, yeşil gözlü bir memur, çocukların gözlerinin içine bakmamak için kaçırıyordu bakışlarını. Onlardan özür dilercesine hüznün belirliyordu yüz hatlarında. Anneyi alıp evden çıktı memurlar. Kadın elleri kelepçeli emniyete getirilmişti. Kendisini unutmıştı, Çocuklarının pijamalar içindeki halleri gitmiyordu gözlerinin önünden. Bir yetkili, “Tutuklanmak istemiyorsan, arkadaşlarının rüşvet aldıklarını söyle, bitsin bu iş.” Dedi önündeki kâğıtta yazan listeye bakarak. Hiçbir şey anlamıyordu kadın. Kulakları uğuldamaya başladı. Tansiyonu mu fırlamıştı yoksa. “İftira atmak, yalan söylemek...” diye geçirdi içinden. Yüzü buza kesmişti. Belleğinde sadece çocukları vardı ama ilkokulda Ömer Seyfettin’in ‘Kaşağı’ öyküsünü anımsadı. Çok etkilendiği bir öyküydü. Ailesi yalan söyleme konusunda çok hassastı. Onlardan öğrendikleriyle yetiştirmeye çalışıyordu çocuklarını. Sözcükleri güçlükle toparlayarak bir çırpıda söyledi. Dimdik duruyordu. “Ben benimsediğim değerlerine ve inançlarına bağlı, dürüstlüğü ilke edinmiş bir insanım. Birine iftira atmayı kendime yakıştıramam. Bildiğim gerçekleri anlatabilirim.” Yetkili kadının lafının arasına girerek “Ne diyorsun sen? Ağzından çıkanı kulağın duysun. Senin

inancın, prensiplerin beni ilgilendirmez. Kızlarına kavuşmak istiyorsan önündeki belgeleri imzalarsın. Benden günah gitti. Bekarsın, iki çocuklu bir annesin. Kendini düşünmüyorsan çocuklarını düşün bari. Cezaevine girdin mi çıkamazsın bir daha. Çocuklarını yuvaya verirler, onları göremezsin.” Dedi. Kadın, zaten sadece çocuklarını düşünüyordu. Arkadaşlarına iftira atarsa, ileride çocuklar onun yüzüne bakacaklar mıydı? Hayır, hayır, yapamazdı bunu. “Sen bilirsin” dedi yetkili ve kapıya bakarak telefonunu eline aldı.

Kadın tutuklanmıştı. Bir yanda çocukları, bir yanda onuru. İkisi de birbirinden değerliydi. Seçim yapmadığı için hiç pişman değildi yine de içini bir kuşku kaplıyordu. Acaba çocukları onu suçluyorlar mıydı? Hayır, onlar akıllı çocuklardı. Kimse anlatmadan araştırıp öğrenirlerdi gerçeği.

Bu arada büyük kızı liseyi birincilikle bitirmişti. Diploma töreni yapılacaktı. Kız kepi eline alıp okul müdiresinin odasının yolunu tuttu. “Öğretmenim, kep törenine katılmasam olmaz mı?” müdüre anlam veremedi. Kocaman müdüre odasının bir köşesine sinmiş öğrencinin yanına sokuldu. “Annen yok diye mi katılmak istemiyorsun?” “Evet. Hem kepimi cezaevinde annemi ziyarete gittiğimde ona doğru atarım. Benim için en anlamlı tören olur. Böyle bir günde onsuz olmak canımı çok acıtıyor öğretmenim” derken dudaklarını büzdü ve gözünden birkaç damla yaş süzüldü.

15 Haziran 2026

YÜREĞİMİZDEN TAŞANLAR

Şiir

MADIMAK’A DÜŞEN ATEŞ

YAZAN: Cemile ÖZEKER

ozekerc@hotmail.com, cemileozeker2@gmail.com

"Merhaba Dostlar...!

Okuyacağım bu dizeler; yalnızca 2 Temmuz'da yitirdiğimiz canların değil, bir daha hiçbir insanın düşüncesi, inancı ya da kimliği nedeniyle yaşamını yitirmediği bir ülke özleminin sesidir.

Takvim iki Temmuz'u gösterirken,

Bir şehir sustu önce...

Sonra göğe yükseldi duman,

Yandı taş duvarlar...

Yanan yalnız taş duvarlar değildi,

İnsanlığın utancı da yanarak işlendi zamana.

Türküler yarım kaldı,

Sazın teline kor düştü.

Bir ozanın sözü,
Bir şairin kalemi,
Bir düşün peşindeki gülüş
Alevlerin içinde kayboldu.

Oysa onlar
Bir türkünün kardeşliğini,
Bir şiirin umudunu,
Bir çocuğun yarınını konuşuyorlardı.
Hiç kimsenin inancına, kimliğine, düşüncesine
Düşman değildi sözleri.

Yangın söndü derler...
Hayır.
Her vicdanda hâlâ közü duran
Bir acıdır Madımak.
Her yıl temmuz rüzgârı estiğinde
İsimler yeniden düşer yüreğimize.

Unutmak değil çaremiz;
Hatırlamak, ders almak,
Aynı acıyı bir daha yaşatmamak.
Çünkü ölen yalnız insanlar değildi,
Birlikte yaşama umudumuz da yaralandı o gün.

Ey zaman...
O canların anısı önünde eğil.
Bir daha hiçbir ocak sönmesin,
Hiçbir türkü yarım kalmasın,
Hiçbir çocuk nefretin ateşini görmesin.

Ve biz,
Farklılıklarımızla aynı gökyüzünün altında
Barışı çoğaltalım.
Çünkü en güzel ağıt,

Bir daha hiçbir Madımak yaşanmaması için
İnsan kalabilmektir.

"Anılar, yalnızca hatırlanmak için değil; aynı acıların bir daha yaşanmaması için yaşatılır."